Lietuvos apeliacinio teismo sprendimas

2026-11-12, bylos Nr. e2A-567-467/2026

Teismas: Lietuvos apeliacinis teismas
Dokumentas: Sprendimas
Data: 2026-11-12
Bylos Nr.: e2A-567-467/2026
Teisminio proceso Nr.: 2-56-3-00438-2023-8
Bylos rūšis: Civilinė byla
Instancija: Apeliacinė instancija

‚Civilinė byla Nr. e2A-567-467/2026 Teisminio proceso Nr. 2-56-3-00438-2023-8 Procesinio sprendimo kategorijos: 2.6.8.11.5; 2.6.10.5.1; 2.6.10.5.2.1; 2.6.10.9 (S)

LIETUVOS APELIACINIS TEISMAS
S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2026 m. lapkričio 12 d.

Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Rasos Gudžiūnienės, Rūtos Latvelės ir Almos Urbanavičienės (kolegijos pirmininkės ir pranešėjos),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“ apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“ ieškinį atsakovėms uždarajai akcinei bendrovei „Kauno švara“ ir uždarajai akcinei bendrovei „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ dėl sutarčių nutraukimo pripažinimo neteisėtu ir žalos atlyginimo.

Aprašomoji dalis

Teisėjų kolegija nustatė:

Ginčo esmė

Ieškovė uždaroji akcinė bendrovė (toliau – ir UAB) „Ekonovus“ kreipėsi į teismą su ieškiniu, kurį patikslinusi, prašė pripažinti neteisėtu atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. raštu „Dėl pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo laikinosios paslaugos teikimo“ vienašališkai atliktą 2013 m. spalio 24 d. pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinosios sutarties Nr. 188 bei 2015 m. balandžio 21 d. pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinosios sutarties Nr. 20150424/133 nutraukimą; priteisti solidariai iš atsakovių UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 286 636,25 Eur nuostolių bei bylinėjimosi išlaidas.

Ieškovė nurodė, kad tarp jos, atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir viešosios įstaigos (toliau – VšĮ) „Žaliasis taškas“ buvo sudaryta 2013 m. spalio 24 d. pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinoji sutartis Nr. 188, o tarp jos, atsakovės ir VšĮ „Gamtos ateitis“ 2015 m. balandžio 21 d. pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinoji sutartis Nr. 20150424//133. Pagal šias sutartis ieškovė teikė komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo ir

vežimo paslaugas Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose. Sutarčių 13.1 papunkčiuose nustatyta, kad jos galioja iki visiško šalių įsipareigojimų įvykdymo, o 13.3 papunkčiuose – jog paslaugos teikiamos, kol jas pradės teikti teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas paslaugų teikėjas. Ieškovė gavo atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. raštą, kuriuo ieškovė buvo informuota, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ pasirašė viešojo pirkimo sutartis su UAB „Kauno švara“ ir naujas teikėjas pradės teikti paslaugas nuo 2023 m. vasario 1 d.

Ieškovė rėmėsi teismų nustatytu UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ vykdytų viešųjų pirkimų neteisėtumu. Kauno apygardos teismas 2023 m. kovo 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-746-601/2023 pripažino negaliojančiomis UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 2022 m. gruodžio 27 d. sudarytas sutartis Nr. 713–716. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. birželio 8 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-441-553/2023 panaikino Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 27 d. sprendimo dalį dėl sutarčių pripažinimo negaliojančiomis ir skyrė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 123 819,20 Eur baudą. Kauno apygardos teismas 2023 m. liepos 4 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-979-657/2023 pripažino neteisėtais UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sprendimus dėl naujų pirkimų neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. sutarčių Nr. 155–158 sudarymo su UAB „Kauno švara“, paskyrė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 176 884,58 Eur baudą. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-647-934/2023 šį sprendimą paliko nepakeistą.

Ieškovė teigė, kad atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, įvykdžiusi neteisėtus viešuosius pirkimus ir sudariusi viešojo pirkimo sutartis su atsakove UAB „Kauno švara“, neįvykdė su ieškove sudarytose laikinosiose sutartyse numatytos pareigos teisėtai parinkti paslaugų teikėją, todėl atsakovė nepagrįstai pranešė ieškovei apie sutarčių nutraukimą. Tai reiškia, kad neteisėtai parinkus kitą paslaugų teikėją, buvo neteisėtai nutrauktos sutartys su ieškove, tai sudaro pagrindą pripažinti atsakovės vienašalį sutarčių nutraukimą neteisėtu.

Ieškovė nurodė, kad atsakovė UAB „Kauno švara“ taip pat atliko neteisėtus veiksmus, kadangi siūlė ieškovės Alytaus padalinio darbuotojams nutraukti su ieškove sudarytas darbo sutartis ir sudaryti naujas sutartis su atsakove, dėl to ieškovės Alytaus padalinio aštuoni darbuotojai nutraukė sudarytas darbo sutartis su ieškove ir perėjo dirbti pas atsakovę. Ieškovės įsitikinimu, šios aplinkybės patvirtina, kad atsakovė UAB „Kauno švara“ iki viešojo pirkimo sutarčių sudarymo sistemingai siekė pervilioti ieškovės darbuotojus ir taip neteisėtai išstumti ieškovę iš rinkos.

Ieškovė teigė, kad atsakovės sąmoningai tęsė neteisėtus veiksmus, nepaisydamos ieškovės reikalavimų juos nutraukti, teismo pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Ieškovės vertinimu, darbuotojų perviliojimo, viešųjų pirkimų vykdymo, sutarčių sudarymo ir tolesnio paslaugų teikimo eiga patvirtino atsakovių veiksmų koordinavimą. Dėl atsakovių veiksmų ieškovė 2023 m. vasario mėn. negalėjo teikti paslaugų, o teismams pritaikius laikinąsias apsaugos priemones jas teikė tik iš dalies, nes lygiagrečiai paslaugas teikė ir UAB „Kauno švara“. Ieškovė 2023 m. vasario–birželio mėn. negavo pajamų, kurias būtų gavusi nesant atsakovių neteisėtų veiksmų. Sumažėjusią paslaugų apimtį ieškovė grindė 2022 ir 2023 metų pirmųjų pusmečių sąskaitomis bei surinktų atliekų kiekių palyginimu, o negautas pajamas siejo su neteisėtų paslaugų perdavimu kitai tiekėjai ir darbuotojų perviliojimu. Kadangi, ieškovės įsitikinimu, žala padaryta bendrais atsakovių veiksmais, ji prašė taikyti solidariąją atsakovių atsakomybę. Nuostolių dydį ieškovė grindė UAB „Botasta“ 2024 m. balandžio 3 d. išvada, kurioje negautas pelnas apskaičiuotas iš galimų pajamų, nustatytų pagal UAB „Kauno švara“ surinktų atliekų kiekius ir ieškovės įkainius, atėmus nepatirtas transporto bei darbo užmokesčio sąnaudas.

Pirmosios instancijos teismo sprendimo esmė

Kauno apygardos teismas 2026 m. balandžio 21 d. sprendimu ieškinį atmetė; priteisė iš ieškovės atsakovei UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 12 644,50 Eur bylinėjimosi išlaidų; priteisė iš ieškovės atsakovei UAB

„Kauno švara“ 34 650,99 Eur bylinėjimosi išlaidų.

Teismas nustatė, kad ieškovė UAB „Ekonovus“, atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir VšĮ „Žaliasis taškas“ 2013 m. spalio 24 d. sudarė pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinąją sutartį Nr. 188; UAB „Ekonovus“, atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir VšĮ „Gamtos ateitis“ 2015 m. balandžio 21 d. sudarė pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinąją sutartį Nr. 20150424/133 dėl pakuočių atliekų tvarkymo Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose. Sutarčių 13.3 papunkčiuose nustatyta, kad paslaugos teikiamos iki tol, kol jas pradės teikti teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas paslaugų teikėjas. Atsakovė 2023 m. sausio 20 d. raštu informavo ieškovę, kad sudarė viešojo pirkimo sutartis su UAB „Kauno švara“, kuri paslaugas pradės teikti nuo 2023 m. vasario 1 d.

Teismas nustatė, kad, pasikeitus pakuočių atliekų tvarkymo teisiniam reguliavimui, atsakovė 2022 m. spalio mėn. paskelbė keturis tarptautinius viešuosius pirkimus, kurių laimėtoja pripažinta UAB „Kauno švara“. Ieškovės reikalavimai dėl šiuose viešuosiuose pirkimuose priimtų sprendimų pripažinimo neteisėtais atmesti įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-411-934/2023; 2023 m. birželio 15 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2A-450-790/2023; 2023 m. gegužės 25 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-417-933/2023; 2023 m. birželio 15 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2A-451-370/2023).

Ieškovei pateikus pretenzijas ir inicijavus teisminius ginčus, atsakovė sustabdė viešųjų pirkimų procedūras, todėl pagrindinių viešųjų pirkimų sutarčių su laimėtoja sudarymas užsitęsė. Šiuo laikotarpiu atsakovė, atlikusi naujus viešuosius pirkimus neskelbiamų derybų būdu, su UAB „Kauno švara“ sudarė 2022 m. gruodžio 27 d. laikinąsias paslaugų teikimo sutartis Nr. 713–716 ir 2023 m. balandžio 7 d. Nr. 155–158.

Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-746-601/2023 laikinosios sutartys Nr. 713–716 pripažintos negaliojančiomis nuo jų sudarymo momento, tačiau Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-441-553/2023 ši sprendimo dalis panaikinta ir atsakovei UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ paskirta 123 819,20 Eur bauda. Kauno apygardos teismo 2023 m. liepos 4 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-979-657/2023 pripažinti neteisėtais atsakovės sprendimai vykdant pirkimus neskelbiamų derybų būdu ir sudarant sutartis Nr. 155–158, atsakovei UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ paskirta 176 884,58 Eur bauda. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs teismų procesinių sprendimų turinį, nustatė, kad nustatyti pažeidimai buvo susiję su išimtinio pirkimo būdo pasirinkimu, o sutartys išsaugotos, atsižvelgiant į viešųjų paslaugų pobūdį ir laikiną jų galiojimą.

Pirmosios instancijos teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nagrinėjamoje byloje ieškovė žalą kildino ne iš prarastos galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, bet iš vienašalio su ja sudarytų laikinųjų sutarčių nutraukimo. Todėl ginčas, teismo vertinimu, nelaikytinas tiekėjo ir perkančiosios organizacijos ginču dėl žalos, padarytos vykdant konkrečius viešuosius pirkimus, atlyginimo.

Pasisakydamas dėl laikinųjų sutarčių su ieškove nutraukimo teisėtumo, teismas nurodė, kad ieškovė paslaugų teikėja buvo parinkta ne konkurso būdu, o su ja sudarytos laikinosios sutartys, kurios buvo pratęsiamos kasmet. Dėl to ieškovė negalėjo turėti teisėto lūkesčio paslaugas teikti neribotą laiką. Teismo vertinimu, atsakovė, konkurso būdu atrinkusi naują tiekėją ir nustačiusi, kad ieškovės paslaugų kaina buvo 3,5–4 kartus didesnė bei jai nepriimtina, turėjo teisę apsispręsti dėl šių paslaugų poreikio ir nepratęsti sutarčių 2023 metams. Teismas nusprendė, kad vien neteisėtas neskelbiamų derybų būdo pasirinkimas nepatvirtina su ieškove sudarytų sutarčių nutraukimo neteisėtumo. Atsižvelgęs į tai, kad UAB „Kauno švara“ atvirų konkursų laimėtoja pripažinta teisėtai, sutarčių pagal šių konkursų rezultatus sudarymas užsitęsė dėl ieškovės inicijuotų ginčų, o sutartys su naująja tiekėja nebuvo pripažintos negaliojančiomis, teismas nenustatė pagrindo pripažinti neteisėtu 2023 m.

sausio 20 d. atlikto sutarčių su ieškove nutraukimo.

Teismas taip pat nenustatė priežastinio ryšio tarp neteisėtų pirkimų būdo parinkimo ir ieškovės nurodomos žalos. Ieškovė nelaimėjo atsakovės paskelbtų atvirų konkursų, todėl negalėjo pagrįstai tikėtis jų pagrindu teikti paslaugas ginčo laikotarpiu. Be to, ieškovei duoti pavedimai teikti paslaugas baigėsi 2022 metų pabaigoje, o pavedimų 2023 metams ji nebuvo gavusi, todėl neturėjo teisėto lūkesčio, kad sutartys bus pratęstos.

Teismas nustatė, kad nuo 2022 m. birželio 29 d. iki 2023 m. gegužės 24 d. iš ieškovės į UAB „Kauno švara“ perėjo dirbti aštuoni darbuotojai – trys vairuotojai ir penki pagalbiniai darbininkai. UAB „Kauno švara“ darbuotojų ieškojo skelbimais, o šie dėl įsidarbinimo kreipėsi patys ir buvo įdarbinti mišrių komunalinių bei maisto atliekų, o ne pakuočių atliekų tvarkymo srityje. Teismo vertinimu, toks darbuotojų perėjimas per beveik vienerių metų laikotarpį atliekų tvarkymo sektoriuje nėra neįprastas. Byloje šalys pasirinko poziciją neapklausinėti buvusių ieškovės darbuotojų dėl jų įsidarbinimo atsakovės įmonėje aplinkybių, tačiau teismas pažymėjo, kad darbo santykiai su minėtais asmenimis nutrūko po konkretaus įvykio – atsakovei pradėjus teikti paslaugas atitinkamame regione. Tai, teismo įsitikinimu, kartu su kitomis išvardytomis aplinkybėmis rodo, kad atsakovės įmonėje situacija galimai buvo palankesnė, todėl galėjo paskatinti darbuotojus ieškoti kitos darbo vietos. Labiau tikėtina teismas pripažino aplinkybę, kad darbuotojai perėjo dėl nuo jų pačių priklausančių priežasčių, įskaitant palankesnes darbo sąlygas.

Teismas nurodė, kad ieškovė nepateikė darbuotojų viliojimą patvirtinančių įrodymų ir nepaaiškino, kuo konkrečiai jis pasireiškė. Ji taip pat neįrodė, kad dėl darbuotojų išėjimo prarado konkurencingumą ar dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų neteko svarbių klientų arba tiekėjų. Nesant duomenų apie konkrečius atsakovės siūlymus darbuotojams nutraukti darbo santykius su ieškove ir įsidarbinti UAB „Kauno švara“, teismas nesąžiningos konkurencijos veiksmus laikė neįrodytais.

Teismas nenustatė pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją atsakomybę, nurodydamas, kad UAB „Kauno švara“ nebuvo atsakinga už viešųjų pirkimų procedūras, o UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ už veiksmus, susijusius su ieškovės darbuotojų įsidarbinimu kitoje įmonėje. Vien neteisėtas pirkimo būdo pasirinkimas nesudarė pagrindo UAB „Kauno švara“ atsakyti už sutarčių su ieškove nutraukimą, o kitai atsakovei – už darbuotojų išėjimą.

Vertindamas reikalavimą atlyginti žalą, teismas nurodė, kad ieškovė turėjo įrodyti realią galimybę gauti nurodomas pajamas ir tai, jog jų negavo dėl neteisėtų atsakovių veiksmų. Teismo vertinimu, ieškovė neatskleidė visų paslaugoms teikti būtinų sąnaudų, turinčių reikšmės negautam pelnui apskaičiuoti, įskaitant infrastruktūros priežiūros, konteinerių remonto ir dezinfekavimo, elektroninių daviklių montavimo bei gyventojų prašymų ir skundų administravimo sąnaudas. Teismas nusprendė, kad nei ieškovės pateikti skaičiavimai, nei teismo ekspertizės aktas neįrodo prašomų atlyginti nuostolių dydžio, ir nenustatė pagrindo vadovautis eksperto išvada (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 218 straipsnis).

Nenustatęs atsakovių neteisėtų veiksmų ir pripažinęs ieškovės nurodytą nuostolių dydį neįrodytu, teismas ieškinį atmetė (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.246–6.249 straipsniai).

Apeliacinio skundo ir atsiliepimų į jį argumentai

Ieškovė UAB „Ekonovus“ apeliaciniame skunde prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti, o negalint pašalinti pirmosios instancijos teismo padarytų klaidų, grąžinti bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo; priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas. Apeliacinis skundas grindžiamas šiais pagrindiniais argumentais:

Teismas išsprendė ne visus ieškinio reikalavimus. Ieškovė buvo pareiškusi savarankišką reikalavimą pripažinti

neteisėtu UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. atliktą vienašalį 2013 ir 2015 metų sutarčių nutraukimą, tačiau teismas šio reikalavimo neišsprendė. Tai sudaro CPK 329 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatytą absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą.

Sprendimas nepakankamai motyvuotas. Teismas neatsakė į esminius ieškovės argumentus, tinkamai neištyrė įrodymų ir neįvertino visų civilinės atsakomybės sąlygų. Ieškovės vertinimu, teismas apsiribojo bendrais teiginiais ir pritarimu atsakovių pozicijai, nepaaiškindamas, kodėl atmeta priešingus įrodymus ir argumentus. Taip pažeisti CPK 263, 265 ir 270 straipsniuose nustatyti reikalavimai, o motyvavimo trūkumai sudaro CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatytą absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą.

Teismas vadovavosi bendrosiomis CK nuostatomis dėl sutartinės atsakomybės, tačiau neatsižvelgė į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPĮ) įtvirtintą tiekėjo teisę reikalauti dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų patirtos žalos atlyginimo. Ieškovės vertinimu, šios specialiosios normos turėjo būti taikomos kartu su CK 6.245–6.249, 6.251 ir 6.263 straipsniais, vertinant atsakovių veiksmus ir jų sukeltus padarinius. Teismas nepagrįstai nesivadovavo Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2A-415-790/2025 pateiktais išaiškinimais.

Sprendime neatsižvelgta į prejudicinę reikšmę turinčius teismų sprendimus. Ankstesnėse bylose įsiteisėjusiais procesiniais sprendimais nustatyta, kad 2022 m. gruodžio 27 d. ir 2023 m. balandžio 7 d. sutartys su UAB „Kauno švara“ sudarytos neteisėtai pasirinkus neskelbiamų derybų būdą. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ už šiuos pažeidimus paskirtos 123 819,20 Eur ir 176 884,58 Eur baudos. Nors teismas šiuos sprendimus paminėjo, jų nustatytais faktais nesivadovavo vertindamas atsakovės neteisėtus veiksmus ir sutarčių su ieškove nutraukimą.

Teismas netinkamai aiškino laikinųjų sutarčių galiojimo sąlygas. Sutarčių 13.1 papunkčiuose nustatyta, kad jos galioja iki visiško šalių įsipareigojimų įvykdymo, o 13.3 papunkčiuose – jog paslaugos teikiamos, kol jas pradės teikti teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas tiekėjas. Todėl sutarčių laikinas pobūdis savaime nereiškė jų pasibaigimo 2022 metų pabaigoje ar būtinybės jas pratęsti 2023 metais. Kadangi sutartys su UAB „Kauno švara“ sudarytos neteisėtai įvykdžius pirkimus, sutartyse nustatyta paslaugų teikimo pabaigos sąlyga neįvyko.

Neįvertintas ankstesnio teisinio reguliavimo pagrindu sudarytų sutarčių tęstinumas. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2023 m. kovo 20 d. rašte paaiškinta, kad, kol vyksta nauji viešieji pirkimai, galioja pagal ankstesnį teisinį reguliavimą sudarytos sutartys. Šis dokumentas papildomai patvirtina, kad naujų pirkimų vykdymas savaime neužbaigė su ieškove sudarytų sutarčių. Teismas šio įrodymo neįvertino ir nepagrįstai pripažino, kad neteisėtai sudarius sutartis su kita tiekėja pasibaigė ieškovės teisė teikti paslaugas.

Neįvertintas teismų nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymas. Kauno apygardos teismo 2023 m. balandžio 4 d. nutartimi sustabdytas 2022 m. gruodžio 27 d. atsakovių sudarytų sutarčių Nr. 713–716 galiojimas. Ieškovės teigimu, siekdamos išvengti šios nutarties vykdymo, atsakovės surengė naujus pirkimus neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. sudarė naujas sutartis Nr. 155–158, kurių vykdymas sustabdytas 2023 m. gegužės 2 d. nutartimi. Abi atsakovės dalyvavo šiose bylose ir buvo informuotos apie nutartis, kurios turėjo būti vykdomos nedelsiant, nepaisant jų apskundimo, tačiau nustatytų apribojimų nesilaikė ir tęsė neteisėtus veiksmus.

Teismas neįvertino ieškovės argumentų, kad UAB „Kauno švara“ paslaugas Alytaus regione teikė pažeisdama steigimo dokumentus ir savivaldybių ūkinę veiklą reglamentuojančias teisės normas. Ieškovės teigimu, bendrovės veikla kitų savivaldybių teritorijose neatitiko jos steigimo tikslų, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (toliau – Vietos savivaldos įstatymas) 55 straipsnio 1–3 dalyse bei 56 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – Konkurencijos įstatymas) 16 straipsnio 1 dalies 4 punkto. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, pasitelkusi šią bendrovę, sudarė sąlygas

nurodytiems pažeidimams.

Teismas nepagrįstai atmetė nuostolius patvirtinančius įrodymus. Ieškovė pateikė auditoriaus UAB „Bostata“ ataskaitą, kurioje apskaičiuoti 289 117,64 Eur nuostoliai, o byloje atliktos teismo ekspertizės rezultatai patvirtino 286 636,25 Eur negautą pelną. Ekspertizėje nustatyta, kad 2023 m. vasario–birželio mėn. ieškovė faktiškai gavo 157 353,40 Eur pajamų, papildomai surinkusi UAB „Kauno švara“ surinktas atliekas būtų gavusi 465 372,80 Eur pajamų ir patyrusi 178 736,50 Eur papildomų sąnaudų. Todėl išvada, kad nepateikta nuostoliams apskaičiuoti būtina informacija apie sąnaudas, nepagrįsta.

Teismas tinkamai neištyrė ekspertizės akto. Jame išnagrinėtos ieškovės pajamos, patirtos ir papildomai būtinos transporto, darbo užmokesčio bei kitos sąnaudos, tačiau teismas šio tyrimo turinio neaptarė ir nenurodė konkrečių skaičiavimo trūkumų. Ekspertas nebuvo apklaustas teismo posėdyje, o jo išvada atmesta iš esmės tik pritariant UAB „Kauno švara“ argumentams. Atsakovės nepateikė įrodymų, paneigiančių jos nuostolių skaičiavimus, todėl teismas pažeidė įrodymų tyrimo ir vertinimo reikalavimus.

Teismas netyrė ir nevertino atsakovių kaltės kaip būtinos civilinės atsakomybės sąlygos. Neįvertintas atsakovių žinojimas apie veiksmų neteisėtumą. Ieškovė ne kartą teikė pretenzijas ir reikalavo nutraukti neteisėtus veiksmus. Apie pažeidimus žinojo ir UAB „Kauno švara“, dalyvavusi ankstesnėse bylose. Atsakovių susirašinėjimas, reakcija į pretenzijas ir paslaugų teikimas, nepaisant pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių, ieškovės vertinimu, patvirtina sąmoningą neteisėtų veiksmų tęsimą. Be to, perkančiosios organizacijos atsakomybė už viešųjų pirkimų pažeidimus kyla be kaltės.

Teismas netyrė ir nevertino priežastinio ryšio egzistavimo. Jeigu bent viena iš atsakovių nebūtų atlikusi neteisėtų veiksmų ir nebūtų prisidėjusi prie neteisėtų veiksmų atlikimo, ieškovė būtų galėjusi teikti paslaugas ir nebūtų patyrusi nuostolių.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ neteisėtai nutraukė sutartis ir organizavo pirkimus, o UAB „Kauno švara“ sudarė bei vykdė neteisėtų pirkimų pagrindu sudarytas sutartis ir atliko nesąžiningos konkurencijos veiksmus. Abi atsakovės, žinodamos apie pažeidimus, tęsė paslaugų teikimą ir nevykdė teismų pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Ieškovės vertinimu, jų veiksmai bendrai sukėlė tą pačią žalą, todėl pagal CK 6.6 straipsnio 3 dalį atsakomybė yra solidarioji, nepriklausomai nuo to, ar įrodytas išankstinis susitarimas pakenkti ieškovei.

Atsakovė UAB ,,Kauno švara“ atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti, Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimą palikti nepakeistą ir priteisti bylinėjimosi išlaidas. Atsiliepime į apeliacinį skundą nurodomi šie pagrindiniai atsikirtimai:

Ieškovė peržengė apeliacijos ribas. Argumentais dėl atsakovių, kaip viešųjų juridinių asmenų, veiklos apribojimų, UAB „Kauno švara“ veiklos neatitikties įstatams, Vietos savivaldos ir Konkurencijos įstatymams ieškovė nesirėmė pagrindiniuose procesiniuose dokumentuose pirmosios instancijos teisme.

Ieškovė nepagrįstai taiko perkančiosios organizacijos atsakomybės taisykles UAB „Kauno švara“. Bendrovė buvo tik pirkimų dalyvė, o ne juos organizavusi perkančioji organizacija. Ji taip pat nebuvo ieškovės ir UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sudarytų laikinųjų sutarčių šalis. Be to, ieškovė žalą kildina iš ankstesnių sutarčių nutraukimo, o ne iš prarastos galimybės laimėti konkrečius pirkimus.

Ieškovė, iš principo prieštaraudama bylos baigčiai, apeliaciniu skundu, tikėtina, siekia ne sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo patikros, o bylos nagrinėjimo iš esmės pakartojimo Lietuvos apeliaciniame teisme naujais aspektais. Ieškovės demonstruojamas procesinis elgesys galimai tėra strateginis siekis pertekliniu bylinėjimusi sukelti konkurentei kuo didesnius nuostolius ir atgrasyti nuo sąžiningo konkuravimo pakuočių atliekų tvarkymo rinkoje.

Pirkimus vykdė ir jų būdą pasirinko UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, kurią teisės aktai įpareigojo konkurso būdu parinkti naują paslaugų teikėją. Ieškovė neįrodė, kad apeliantė būtų pažeidusi konkrečią jai nustatytą pareigą ar kartu su kita atsakove atlikusi neteisėtus veiksmus. Teismo nutartimis nustatyti perkančiosios organizacijos pažeidimai pasirenkant pirkimo būdą, tačiau atsakovių sudarytos sutartys išsaugotos. UAB „Kauno švara“ veiksmų neteisėtumas šiose bylose nenustatytas. Atsakovės vertinimu, ji buvo teisėta galiojančių sutarčių šalis ir privalėjo jas vykdyti, o netinkamas pirkimo būdo pasirinkimas savaime neįrodo nei sutarčių su ieškove nutraukimo neteisėtumo, nei UAB „Kauno švara“ pareigos atlyginti ieškovės nurodomus nuostolius. Aplinkybės, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių tinkamu vykdymu, teisiškai nereikšmingos ir ieškovės nesiejamos su prašomais priteisti nuostoliais.

Teismo išvada, kad ieškovė neįrodė jos darbuotojų viliojimo ar kitų nesąžiningos konkurencijos veiksmų, yra teisinga. Aštuoni darbuotojai į UAB „Kauno švara“ perėjo skirtingu metu per beveik vienerių metų laikotarpį, patys kreipėsi pagal viešus darbo skelbimus ir buvo įdarbinti mišrių komunalinių bei maisto atliekų, o ne pakuočių atliekų tvarkymo srityje. Ieškovė nenurodė, kas, kada ir kaip juos viliojo, neįrodė jų patirties reikšmingumo, prarasto ar atsakovės įgyto konkurencinio pranašumo. Darbuotojų perėjimas šiame sektoriuje savaime nėra neįprastas, o ieškovė nebuvo vienintelė atliekų tvarkymo paslaugų teikėja Alytaus regione.

Nenustatytas priežastinis ryšys tarp UAB „Kauno švara“ veiksmų ir ieškovės negautų pajamų. Ieškovė apsiriboja teiginiu, kad, nesant atsakovių veiksmų, būtų toliau vykdžiusi laikinąsias sutartis, tačiau nepaaiškina, kaip konkrečiai UAB „Kauno švara“ dalyvavimas pirkimuose ir galiojančių sutarčių vykdymas sukėlė jai atlygininą žalą. Taip pat nenurodyta, kaip darbuotojų perėjimas susijęs su pajamomis, kurių ieškovė negavo dėl sutarčių nutraukimo. Todėl neįrodytas nei faktinis, nei teisinis priežastinis ryšys.

Ieškovė neturėjo teisėto lūkesčio neribotai teikti paslaugas pagal laikinąsias sutartis. Pagal Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 10 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytą reguliavimą paslaugų teikėjas turėjo būti parenkamas bendradarbiavimo sutartyse nustatyta tvarka. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir gamintojų bei importuotojų organizacijų bendradarbiavimo sutartyse buvo numatytas konkurso organizavimas, o ieškovė paslaugas turėjo teikti laikinai, iki konkurso būdu parinkto tiekėjo veiklos pradžios. Ieškovė nebuvo parinkta šia tvarka ir žinojo, kad sutartys su ja sudarytos kaip su faktiškai paslaugas jau teikusia įmone. Po pakuočių atliekų tvarkymo sistemos reformos nebuvo pagrindo tęsti ankstesnės paslaugų teikimo tvarkos. Ieškovė po įstatymo pakeitimų žinojo, kad toliau pakuočių atliekų tvarkymo paslaugas Alytaus regione ji galės teikti tik tuo atveju, jei konkurso būdu bus atrinkta tai daryti. Ieškovei duoti pavedimai teikti paslaugas baigėsi 2022 metų pabaigoje, o pavedimų 2023 metams ji nebuvo gavusi. Vien tai, kad organizacijos finansavo dalį jos 2023 metais suteiktų paslaugų, nepatvirtina teisės į tolesnį laikinųjų sutarčių galiojimą.

Neįrodytas žalos faktas. Ieškovė turėjo pagrįsti, kad 2023 m. vasario–birželio mėn. būtų turėjusi teisę teikti paslaugas ir realią galimybę gauti prašomas pajamas. Tačiau ji nebuvo atrinkta konkurso būdu, o teisinio reguliavimo pokyčiai ir laikinųjų sutarčių paskirtis nesudarė pagrindo tikėtis tolesnio jų vykdymo. Ankstesnėse bylose nustatyti naujų pirkimų procedūrų trūkumai savaime neatkūrė ieškovės teisės tęsti paslaugų teikimą.

Teismas pagrįstai konstatavo, kad ieškovė neįrodė jos patirtų sąnaudų dydžio – vieno iš esminių negautų pajamų skaičiavimo elementų. Iš pradžių ieškovė reikalavo 527 408 Eur negautų pajamų, o atsakovėms nurodžius neįtrauktas sąnaudas, reikalavimą sumažino iki 289 117,64 Eur. Tačiau ir vėliau ieškovė pateikė ne visus duomenis: be transporto bei darbo užmokesčio išlaidų, teikdama paslaugas ieškovė būtų patyrusi infrastruktūros priežiūros, administravimo ir kitų sąnaudų. Šių duomenų neturėjo nei ieškovės pasitelktas specialistas, nei teismo ekspertas, todėl jų išvados nepatvirtina realaus negauto pelno dydžio. Teismas dėl šių priežasčių pagrįstai nesivadovavo nei specialisto išvadomis, nei teismo ekspertizės aktu.

Iš apskaičiuoto pelno nepagrįstai neatimtas pelno mokestis. Ieškovė ir jos pasitelktas specialistas teigė, kad mokestis netaikytinas dėl vykdyto investicinio projekto, tačiau šio projekto įrodymų nepateikė. Teismo ekspertas mokesčio neatėmė remdamasis Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 12 straipsnio 12 punktu, pagal kurį žalos atlyginimas neapmokestinamas. Atsakovės vertinimu, taip supainiotas priteisiamos kompensacijos apmokestinimas ir žalos apskaičiavimas: nustatant negautą pelną reikia įvertinti, kiek ieškovei būtų likę faktiškai uždirbus pajamas ir sumokėjus taikytinus mokesčius.

Ieškovės deklaruojamos negautos pajamos nėra realios. Ieškovės 2023 metų pelno (nuostolių) ataskaitoje sąnaudos sudaro 77,70 proc. pardavimo pajamų, o bendrasis pelningumas – 22,30 proc., o ekspertizės akte ir specialisto išvadoje pagal ieškovės pateiktus duomenis sąnaudos sudaro apie 38 proc. pajamų. Atsakovės vertinimu, šis skirtumas patvirtina, kad neatskleista reikšminga sąnaudų dalis. Taikant 77,70 proc. sąnaudų santykį eksperto apskaičiuotoms 465 372,80 Eur pajamoms, liktų 103 778,13 Eur ikimokestinio pelno, o atėmus 15 proc. pelno mokestį – 88 211,41 Eur. Šis alternatyvus skaičiavimas pateikiamas ginčijant reikalavimo dydį, nepripažįstant pagrindo atlyginti žalą.

Teismas teisingai nustatė, kad nėra atsakovių solidariosios atsakomybės pagrindų. Ieškovė skirtingus veiksmus priskiria skirtingoms atsakovėms: pirkimų pažeidimus ir sutarčių nutraukimą – UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, darbuotojų viliojimą – UAB „Kauno švara“. Ieškovė neįrodo jų bendrų neteisėtų veiksmų ar bendro indėlio į tą pačią žalą, o argumentus dėl objektyvaus ir subjektyvaus bendrininkavimo proceso metu keitė. Prašomos negautos pajamos siejamos su sutarčių nutraukimu, kuriam UAB „Kauno švara“ įtakos neturėjo; atskirų nuostolių dėl darbuotojų perviliojimo ieškovė neįrodinėjo ir neprašė atlyginti.

Priešingai nei nurodo ieškovė, teismas išsprendė reikalavimą dėl sutarčių nutraukimo teisėtumo. Sprendimo 19 punkte tiesiogiai nurodyta, kodėl nėra pagrindo pripažinti nutraukimą neteisėtu, todėl teiginys, kad šis reikalavimas apskritai neišspręstas, neatitinka sprendimo turinio.

Nėra pagrindo pripažinti teismo sprendimą nemotyvuotu. Sprendimo apimtis neprivalo būti proporcinga bylos tomų ar pateiktų dokumentų skaičiui. Teismas aptarė neteisėtų veiksmų, žalos ir priežastinio ryšio klausimus, o nenustačius bent vienos būtinos civilinės atsakomybės sąlygos neprivalėjo vienodai išsamiai analizuoti visų kitų.

Įrodymai ir ankstesnių sprendimų reikšmė teismo sprendime įvertinti tinkamai. Laikinųjų sutarčių sąlygos įvertintos kartu su pasikeitusiu teisiniu reguliavimu, o ankstesnių bylų procesiniai sprendimai – atsižvelgiant į šio ginčo dalyką. Apeliaciniame skunde pateiktas tariamai neįvertintų dokumentų sąrašas, tačiau nepaaiškinta, kokias reikšmingas aplinkybes jie patvirtina ir kaip galėtų pakeisti bylos rezultatą.

Atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti, Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimą palikti nepakeistą ir priteisti bylinėjimosi išlaidas. Atsiliepime į apeliacinį skundą nurodomi šie pagrindiniai atsikirtimai:

Teismas sprendimą pakankamai motyvavo, įvertino reikšmingus įrodymus ir dėl jų pasisakė. Teismas neprivalo atskirai aptarti kiekvieno dokumento ar argumento. Ieškovė nepagrindė, kaip tariami motyvavimo trūkumai galėjo paveikti bylos rezultatą, o jai nepalankus įrodymų vertinimas nereiškia, kad jie nebuvo ištirti.

Ieškovė 2023 m. sausio 20 d. raštu informuota apie su UAB „Kauno švara“ sudarytas sutartis. Ieškovė kituose procesiniuose dokumentuose ir susirašinėjime ne kartą teigė, kad 2013 ir 2015 metų sutartys nenutrauktos, galioja ir yra vykdomos. Ieškovė nurodė pagal šias sutartis nebeteikianti paslaugų tik nuo 2023 m. birželio 23 d., įsigaliojus atvirų konkursų pagrindu sudarytoms naujoms sutartims. Todėl, atsakovės vertinimu, 2023 m. sausio 20 d. raštas nenutraukė sutartinių santykių ir nelėmė ieškovės surinktų atliekų kiekio sumažėjimo.

Ieškovė neįrodė atsakovės neteisėtų veiksmų. Ieškovė remiasi tariamu darbuotojų perviliojimu, neteisėtais

pirkimais, sutarčių nutraukimu ir laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymu, tačiau, atsakovės teigimu, šias aplinkybes nepagrįstai sujungia į bendros atsakovių atsakomybės pagrindą. Atsakovė nedalyvavo galimai viliojant ieškovės darbuotojus ir apie tokius veiksmus nežinojo. Teismų procesiniuose sprendimuose sutartys su UAB „Kauno švara“ nebuvo pripažintos negaliojančiomis nuo sudarymo momento, nebuvo taikyta restitucija. Priešingai nei nurodo ieškovė, atsakovė nepažeidė teismų pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių.

Ieškovė neaiškiai apibrėžė prašomų atlyginti nuostolių apskaičiavimo būdą. Prašydama solidariai iš atsakovių priteisti 289 117,64 Eur, ji remiasi negautu pelnu pagal CK 6.249 straipsnio 1 dalį ir UAB „Kauno švaros“ iš tariamai neteisėtų veiksmų gauta nauda pagal šio straipsnio 2 dalį. Tai skirtingi nuostolių nustatymo būdai, tačiau ieškovė jų neatskiria.

Ekspertizės akte apskaičiuotas negautas pelnas laikomas nepakankamai pagrįstu. Iš maždaug 465 000 Eur papildomų pajamų apskaičiuotas pelnas reikštų apie 62 proc. pelningumą, nors ieškovės 2023 m. sausio–rugpjūčio mėn. pelno (nuostolių) ataskaitoje grynasis pelnas sudarė ne daugiau kaip 5 proc. pajamų. Ieškovė šio skirtumo nepaaiškino.

Motyvuojamoji dalis

Teisėjų kolegija konstatuoja:

Apeliacinės instancijos teismo nustatytos bylos aplinkybės, teisiniai argumentai ir išvados

Dėl bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribų ir absoliučių pirmosios instancijos teismo sprendimo negaliojimo pagrindų

CPK 320 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. Apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apeliacinės instancijos teismas ex officio (pagal pareigas, savo iniciatyva) patikrina, ar nėra CPK 329 straipsnyje nustatytų absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų (CPK 320 straipsnio 2 dalis).

Ieškovė apeliaciniame skunde teigia, kad pirmosios instancijos teismas neišsprendė savarankiško reikalavimo pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu, taip pat nurodo, kad skundžiamas sprendimas yra nemotyvuotas. Jos vertinimu, šie trūkumai sudaro CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus absoliučius sprendimo negaliojimo pagrindus. Teisėjų kolegija pirmiausia pasisako dėl šių apeliacinio skundo argumentų.

CPK 329 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatytas absoliutus teismo sprendimo negaliojimo pagrindas, kai pirmosios instancijos teismas išsprendė ne visus byloje pareikštus reikalavimus ir bylos negalima išskirti CPK 327 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

Teisėjų kolegija nesutinka su ieškovės argumentu, kad pirmosios instancijos teismas neišsprendė ieškinio reikalavimo pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu. Iš skundžiamo sprendimo motyvų matyti, kad pirmosios instancijos teismas įvertino šalių sutartinių santykių pasibaigimo aplinkybes ir, nenustatęs pagrindo pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu, ieškinį atmetė. Taigi, pirmosios instancijos teismas dėl nurodyto ieškinio reikalavimo pasisakė ir jį išsprendė. Aplinkybė, kad ieškovė nesutinka su teismo atliktu sutartinių santykių vertinimu ir jo pagrindu padarytomis išvadomis, savaime nereiškia, jog atitinkamas ieškinio reikalavimas liko neišnagrinėtas. Teisėjų kolegija nenustatė CPK 329 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatyto absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindo.

CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatytas absoliutus sprendimo (nutarties) negaliojimo pagrindas, kai sprendimas ar nutartis yra be motyvų (sutrumpintų motyvų). Kasacinis teismas, aiškindamas teismo pareigą motyvuoti priimamą sprendimą, yra išskyręs dvejopas pareigos tinkamai motyvuoti teismo sprendimą pasekmes: absoliučiu teismo sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindu (CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punktas) yra laikomas tik visiškas motyvų nebuvimas, o teismo sprendimo (nutarties) nepakankamas motyvavimas nėra jo absoliutus negaliojimo pagrindas. Tuo atveju, kai teismo sprendimo (nutarties) motyvai yra neišsamūs, šis pažeidimas gali būti pripažintas esminiu pagal CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punktą, jeigu sprendimo (nutarties) motyvuojamojoje dalyje neatsakyta į pagrindinius (esminius) bylos faktinius ir teisinius aspektus ir dėl to byla galėjo būti išspręsta neteisingai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 10 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-154-684/2024 45 punktas).

Teisėjų kolegija pažymi, kad teismo pareiga motyvuoti priimamą procesinį sprendimą nereiškia pareigos detaliai atsakyti į kiekvieną byloje dalyvaujančio asmens argumentą. Sprendimo motyvų pakankamumas vertinamas atsižvelgiant į nagrinėjamo ginčo pobūdį, reikšmingus šalių argumentus ir tai, ar iš teismo sprendimo galima nustatyti jo išvadų faktinį bei teisinį pagrindą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. gruodžio 9 d. sprendimo byloje Ruiz Torija prieš Ispaniją, peticijos Nr. 18390/91, 29–30 punktai).

Skundžiamame sprendime pirmosios instancijos teismas nurodė argumentus, kuriais grindė išvadas dėl laikinųjų sutarčių nutraukimo teisėtumo, darbuotojų perviliojimo neįrodymo ir pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją atsakomybę nebuvimo. Teismas taip pat pasisakė dėl ieškovės pateiktų nuostolių skaičiavimų bei ekspertizės akto įrodomosios reikšmės ir paaiškino, kodėl nuostolių dydį laikė neįrodytu. Šie motyvai leidžia nustatyti ieškinio atmetimo pagrindus, todėl nėra pagrindo konstatuoti visiško sprendimo motyvų nebuvimo CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punkto prasme. Ieškovės argumentai dėl netinkamo sutarčių aiškinimo, neišsamaus įrodymų įvertinimo ir civilinės atsakomybės sąlygų neištyrimo vertinami nagrinėjant apeliacinį skundą iš esmės. Nustatytų trūkumų reikšmė sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui bei jų procesiniai padariniai aptariami tolesnėse šio sprendimo dalyse.

Pasisakydama dėl bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribų, teisėjų kolegija pažymi, kad CPK 306 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas apeliacinį skundą grįsti aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad apeliacinės instancijos teismas yra saistomas ne tik apeliacinio skundo ir atsiliepimo į jį ribų, bet ir pirmosios instancijos teisme šalių suformuoto ginčo faktinio pagrindo. Todėl apeliacine tvarka negali būti nagrinėjami naujomis faktinėmis aplinkybėmis grindžiami argumentai, kurių kita šalis neturėjo galimybės ginčyti, o pirmosios instancijos teismas – įvertinti spręsdamas šalių ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-253-381/2023 64–65, 70 punktai).

Teisėjų kolegija ieškovės apeliacinio skundo argumentų, kuriais anksčiau nurodytos faktinės aplinkybės papildomai vertinamos remiantis teisės normomis ar teismų praktikos išaiškinimais, nelaiko naujomis aplinkybėmis CPK 306 straipsnio 2 dalies prasme. Tiek, kiek šiais argumentais nekeičiamas ieškinio faktinis pagrindas, o tik plėtojamas jau pareikštų reikalavimų teisinis pagrindimas ir ginčijamas pirmosios instancijos teismo atliktas jų vertinimas, jie patenka į apeliacinio skundo nagrinėjimo ribas.

Kitaip vertinami ieškovės apeliacinio skundo argumentai dėl UAB „Kauno švara“ veiklos atitikties jos steigimo dokumentams ir savivaldybių ūkinę veiklą reglamentuojančioms teisės normoms (žr. šio sprendimo 20.8 papunktį). Nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme šios atsakovės nesąžiningos konkurencijos veiksmus ieškovė grindė darbuotojų perviliojimu. Aplinkybėmis dėl bendrovės įstatuose nustatytų veiklos tikslų ir jos teisės teikti paslaugas kitų savivaldybių teritorijose ieškovė pradėjo remtis tik baigiamojoje kalboje, jau pasibaigus bylos nagrinėjimui iš esmės. Šios aplinkybės nebuvo tiriamos kaip ieškinio faktinio pagrindo dalis,

todėl pirmosios instancijos teismas dėl jų nepasisakė.

Pagal CPK 253 straipsnio 4 dalį baigiamųjų kalbų dalyviai neturi teisės remtis aplinkybėmis, kurių teismas netyrė, ir įrodymais, kurie nebuvo tiriami teismo posėdyje. Aptariamais argumentais ieškovė ne vien papildė anksčiau nurodytų aplinkybių teisinį vertinimą, bet ir iškėlė kitą UAB „Kauno švara“ veiksmų neteisėtumo pagrindą, kuriam įvertinti reikėtų tirti šios bendrovės veiklos tikslus bei jos veiklos kitų savivaldybių teritorijose sąlygas. Be to, ieškovė nenurodė, kaip būtent šie tariami pažeidimai lėmė jos prašomus atlyginti nuostolius. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendžia, kad šių argumentų nagrinėjimas apeliacine tvarka reikštų pirmosios instancijos teisme suformuoto ginčo faktinio pagrindo išplėtimą. Todėl, vadovaudamasi CPK 306 straipsnio 2 dalimi, teisėjų kolegija šių argumentų nenagrinėja ir dėl UAB „Kauno švara“ veiklos atitikties jos steigimo dokumentams bei nurodytoms teisės normoms nepasisako.

Teisėjų kolegija, patikrinusi skundžiamą sprendimą, nenustatė nei ieškovės nurodytų, nei kitų CPK 329 straipsnyje įtvirtintų absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų. Taip pat nenustatyta CPK 320 straipsnio 2 dalyje numatytų aplinkybių, dėl kurių būtų pagrindas peržengti apeliacinio skundo ribas.

Dėl bylai reikšmingų faktinių aplinkybių

Nustatyta, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ (administratorė) ir VšĮ „Žaliasis taškas“ (organizacija, atstovaujanti pakuočių gamintojų ir importuotojų interesams) 2013 m. balandžio 3 d. sudarė keturias bendradarbiavimo sutartis Nr. 40, 44, 45 ir 46 dėl Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo, vežimo ir paruošimo naudoti organizavimo.

Bendradarbiavimo sutarčių dalykas – šalių bendradarbiavimo eksploatuojant pakuočių atliekų surinkimo sistemą, visuomenės švietimo ir informavimo, infrastruktūros plėtros finansavimo bei pakuočių atliekų surinkėjų parinkimo tvarkos nustatymas. Šalys susitarė diegti ir plėtoti pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistemą, užtikrinti tinkamą jos veikimą, pasitelkdamos sutartyse nustatyta tvarka parinktus atliekų surinkėjus (II skyriaus 1–2 punktai).

Bendradarbiavimo sutarčių VII skyriaus 1 punkte šalys susitarė iki 2014 metų pabaigos priimti sprendimą dėl pakuočių atliekų surinkėjo parinkimo tvarkos (konkurso). Pagal šio skyriaus 2 punktą organizacija įsipareigojo ne vėliau kaip iki 2014 m. liepos 1 d. parengti ir pateikti derinti administratorei konkursui organizuoti reikalingus dokumentus, įskaitant minimalius kvalifikacijos reikalavimus, techninę specifikaciją, pasiūlymų vertinimo kriterijus ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo bei paslaugų teikimo sutarties projektą.

Sutarčių VII skyriaus 4 punkte nustatyta pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo tvarka, taikoma iki konkurso įvykdymo ir sutarties su parinktu pakuočių atliekų surinkėju pasirašymo. Šio skyriaus 4.1 papunktyje nurodyta, kad administratorė yra sudariusi iki 2014 m. balandžio 14 d. galiojančią sutartį su UAB „Ekonovus“ dėl antrinių žaliavų surinkimo ir konteinerių aikštelių eksploatavimo Alytaus miesto, Alytaus rajono, Prienų rajono ir Birštono savivaldybių teritorijose.

Pagal VII skyriaus 4.2 papunktį organizacija turėjo vykdyti derybas su esamu atliekų tvarkytoju dėl laikinosios sutarties sąlygų; numatyta, kad šią sutartį pasirašys administratorė, organizacija ir atliekų tvarkytojas. Šio skyriaus 4.3 papunktyje nustatyta, kad laikinoji sutartis gali būti sudaroma ne ilgesniam terminui nei iki 4.1 papunktyje nurodytos sutarties galiojimo pabaigos arba iki nustatyta tvarka naujai parinkto pakuočių atliekų surinkėjo veiklos pradžios.

VII skyriaus 4.4–4.6 papunkčiuose nustatyti informacijos pateikimo, laikinosios sutarties projekto parengimo ir suderinimo terminai bei šalių įsipareigojimas dėti pastangas, kad laikinoji sutartis būtų pasirašyta per 60 dienų

nuo bendradarbiavimo sutarties sudarymo. Šio skyriaus 4.7 papunktyje aptarta atliekų tvarkytojo priežiūra ir patikrinimai.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, UAB „Ekonovus“ ir VšĮ „Žaliasis taškas“ 2013 m. spalio 24 d. sudarė Pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinąją sutartį Nr. 188 dėl paslaugų teikimo Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose.

Sutarties 13.1 papunktyje nustatyta, kad sutartis įsigalioja nuo to momento, kai ją pasirašo visų šalių atstovai, ir galioja iki visiško šalių įsipareigojimų pagal sutartį įvykdymo.

Sutarties 13.3 papunktyje nustatyta, kad paslaugos pagal šią sutartį teikiamos iki kol sutarties pagrindu teikiamas paslaugas pradės teikti administratoriaus ar organizacijos teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas atitinkamų paslaugų teikėjas (tokiu nauju paslaugų teikėju gali būti ir paslaugų teikėjas).

Sutarties 13.4–13.6 papunkčiuose atskirai nustatyti vienašalio sutarties nutraukimo pagrindai ir tvarka, susiję su tikrovės neatitinkančiais šalių pareiškimais ir garantijomis, nepašalintais paslaugų teikėjo pažeidimais bei pareigos atsiskaityti nevykdymu.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ (administratorė) ir VšĮ „Gamtos ateitis“ (organizacija, atstovaujanti pakuočių gamintojų ir importuotojų interesams) 2015 m. vasario 12 d. sudarė keturias bendradarbiavimo sutartis Nr. 25, 26, 27 ir 30 dėl Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo, vežimo ir paruošimo naudoti organizavimo.

Sutarčių VII skyriaus 1–2 punktuose šalys susitarė bendru susitarimu priimti sprendimą dėl atliekų surinkėjo parinkimo konkurso. Organizacija įsipareigojo per 60 kalendorinių dienų nuo sprendimo rašytinio patvirtinimo parengti ir pateikti administratorei derinti konkursui reikalingus dokumentus.

VII skyriaus 4 punkte nustatyta paslaugų teikimo tvarka iki konkurso įvykdymo ir sutarties su parinktu surinkėju pasirašymo. Šio skyriaus 4.1 papunktyje nurodytos 2013 m. spalio 24 d. laikinosios sutartys Nr. 188 ir Nr. 189, sudarytos dalyvaujant UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, VšĮ „Žaliasis taškas“, VšĮ „Pakuočių tvarkymo organizacija“ ir UAB „Ekonovus“. Pagal šias sutartis UAB „Ekonovus“ suteikta teisė ir pareiga rinkti pakuočių atliekas bei antrines žaliavas keturių nurodytų savivaldybių teritorijose ir jas pristatyti atliekų tvarkytojams.

Pagal VII skyriaus 4.2 papunktį organizacija įsipareigojo iki 2015 m. balandžio 1 d. su UAB „Ekonovus“ pasirašyti laikinąją sutartį tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios nustatytos sutartyse Nr. 188 ir Nr. 189. Šio skyriaus 4.3 papunktyje organizacija įsipareigojo prisijungti prie atitinkamų sutarčių pakeitimų, papildymų, priedų ir kitų papildomų dokumentų bei vykdyti jais prisiimtus įsipareigojimus.

VII skyriaus 4.4 papunktyje nustatyta, kad laikinoji sutartis gali būti sudaroma ne ilgesniam terminui nei iki 4.1 papunktyje nurodytų sutarčių galiojimo pabaigos arba iki nustatyta tvarka naujai parinkto pakuočių atliekų surinkėjo veiklos pradžios.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, UAB „Ekonovus“ ir VšĮ „Gamtos ateitis“ 2015 m. balandžio 21 d. sudarė Pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinąją sutartį Nr. 20150424/133 dėl paslaugų teikimo Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose.

Sutarties 13.1 papunktyje nustatyta, kad sutartis įsigalioja nuo to momento, kai ją pasirašo visų šalių atstovai, ir galioja iki visiško šalių įsipareigojimų pagal sutartį įvykdymo.

Sutarties 13.3 papunktyje nustatyta, kad paslaugos pagal šią sutartį teikiamos iki kol sutarties pagrindu

teikiamas paslaugas pradės teikti administratoriaus ar organizacijos teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas atitinkamų paslaugų teikėjas (tokiu nauju paslaugų teikėju gali būti ir paslaugų teikėjas).

Sutarties 13.4–13.6 papunkčiuose atskirai nustatyti vienašalio sutarties nutraukimo pagrindai ir tvarka, susiję su tikrovės neatitinkančiais šalių pareiškimais ir garantijomis, nepašalintais paslaugų teikėjo pažeidimais bei pareigos atsiskaityti nevykdymu.

Atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2022 m. spalio mėn. paskelbė keturis tarptautinius viešuosius pirkimus, vykdytus atviro konkurso būdu: 2022 m. spalio 23 d. – pirkimą Nr. 631588 dėl Alytaus miesto savivaldybėje susidarančių pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų; 2022 m. spalio 27 d. – pirkimą Nr. 633927 dėl šių paslaugų Alytaus rajono savivaldybėje; 2022 m. spalio 28 d. – pirkimą Nr. 634232 dėl šių paslaugų Birštono savivaldybėje; 2022 m. spalio 29 d. – pirkimą Nr. 634411 dėl šių paslaugų Prienų rajono savivaldybėje. Visų keturių konkursų laimėtoja paskelbta UAB „Kauno švara“. UAB „Ekonovus“ pateikus pretenzijas, UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sustabdė pirkimų procedūras, be kita ko, sutarčių su laimėtoja pasirašymą.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2022 m. gruodžio 19 d. pradėjo vykdyti viešąjį pirkimą „Laikinoji Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose susidarančių pakuočių atliekų surinkimo vežimo paslauga“ neskelbiamų derybų būdu. Įvykdžiusi pirkimą, 2022 m. gruodžio 27 d. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ su UAB „Kauno švara“ sudarė keturias laikinąsias paslaugų sutartis: Nr. 713 – dėl Alytaus miesto, Nr. 714 – Alytaus rajono, Nr. 715 – Birštono ir Nr. 716 – Prienų rajono savivaldybių teritorijų. Pagal šias sutartis UAB „Kauno švara“ įsipareigojo atitinkamose savivaldybėse teikti pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo, konteinerių aptarnavimo, duomenų valdymo ir atliekų turėtojų informavimo paslaugas.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. raštu Nr. S-23-315 „Dėl pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo laikinosios paslaugos teikimo“ informavo UAB „Ekonovus“ ir savivaldybių administracijas apie sutartis su UAB „Kauno švara“. Rašte nurodyta, kad sutartys įsigaliojo 2023 m. sausio 18 d., jose nustatytas 10 darbo dienų pasiruošimo laikotarpis, o naujasis teikėjas paslaugas pradės teikti 2023 m. vasario 1 d.

UAB „Ekonovus“ 2023 m. sausio 26 d. atsakyme nesutiko su UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ veiksmais, laikė juos neteisėtais ir nurodė toliau teiksianti paslaugas pagal sudarytas sutartis.

Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama pripažinti negaliojančiomis UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 2022 m. gruodžio 27 d. sudarytas viešojo pirkimo sutartis Nr. 713, Nr. 714, Nr. 715, Nr. 716.

Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-746-601/2023 nuspręsta pripažinti negaliojančiomis nuo jų sudarymo momento tarp UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro“ ir UAB „Kauno švara“ 2022 m. gruodžio 27 d. sudarytas viešojo pirkimo sutartis Nr. 713, Nr. 714, Nr. 715, Nr. 716. Kauno apygardos teismas 2023 m. balandžio 4 d. nutartimi toje pačioje byloje taikė laikinąsias apsaugos priemones – iki teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo sustabdė 2022 m. gruodžio 27 d. sutarčių Nr. 713–716 galiojimą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-441-553/2023 nutarta Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 27 d. sprendimą pakeisti – sprendimo dalis, kuria sutartys pripažintos negaliojančiomis nuo jų sudarymo momento, panaikinta ir dėl šios dalies priimtas naujas sprendimas – UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ paskirta 123 819,20 Eur bauda. Lietuvos apeliacinis teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai dėl neteisėto neskelbiamų derybų būdo pasirinkimo. Teismas pažymėjo, kad nei teisinio reguliavimo pasikeitimas, nei dėl teisminių ginčų sustabdytos atvirų konkursų procedūros savaime nepagrindė ypatingos skubos. Teisės aktai nenustatė termino naujoms sutartims sudaryti

ir nejpareigojo nutraukti ankstesnių sutarčių, o perkančioji organizacija neįrodė, kad šios sutartys negalėjo būti toliau vykdomos dėl neatitikties pasikeitusiems reikalavimams. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su sprendimu pripažinti laikinąsias pirkimo sutartis negaliojančiomis, nes pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino šių sutarčių sudedamąja dalimi esančias pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir finansavimo sutartis, sudarytas su byloje nedalyvavusiomis gamintojų ir importuotojų organizacijomis. Atsižvelgdamas į galimas sutarčių pripažinimo negaliojančiomis pasekmes ir viešojo intereso apsaugą, apeliacinės instancijos teismas nusprendė išsaugoti sutartis.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ priėmė sprendimą vykdyti naują paslaugų pirkimą neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. su atsakove UAB „Kauno švara“ sudarė naujas laikinąsias paslaugų teikimo sutartis: Nr. 155 – dėl Alytaus miesto, Nr. 156 – Alytaus rajono, Nr. 157 – Birštono ir Nr. 158 – Prienų rajono savivaldybių teritorijose susidarančių pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo.

Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama pripažinti negaliojančiomis UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 2023 m. balandžio 7 d. sudarytas laikinąsias paslaugų teikimo sutartis Nr. 155, Nr. 156, Nr. 157, Nr. 158.

Kauno apygardos teismas 2023 m. gegužės 2 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-979-657/2023 pritaikė laikinąsias apsaugos priemones – iki teismo sprendimo įsiteisėjimo sustabdė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 2023 m. balandžio 7 d. sudarytų sutarčių Nr. 155–158 vykdymą.

Kauno apygardos teismas 2023 m. liepos 4 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-979-657/2023 pripažino neteisėtais UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sprendimus dėl pakartotinių pirkimų neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. sutarčių Nr. 155–158 sudarymo bei paskyrė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 176 884,58 Eur baudą. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-647-934/2023 sprendimą paliko nepakeistą.

Ginčai dėl atvirų konkursų rezultatų išnagrinėti atskirose bylose. UAB „Ekonovus“ reikalavimai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo netenkinti: dėl pirkimo Nr. 631588 – Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-411-934/2023; dėl pirkimo Nr. 633927 – Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2A-450-790/2023; dėl pirkimo Nr. 634232 – Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-417-933/2023; dėl pirkimo Nr. 634411 – Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2A-451-370/2023.

Atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir UAB „Kauno švara“ 2023 m. gegužės 25 d. pasirašė viešųjų pirkimų sutartis dėl paslaugų teikimo Alytaus miesto savivaldybės teritorijoje Nr. 249, dėl paslaugų teikimo Birštono miesto savivaldybės teritorijoje Nr. 250, dėl paslaugų teikimo Alytaus rajono savivaldybės teritorijoje Nr. 251, dėl paslaugų teikimo Prienų rajono savivaldybės teritorijoje Nr. 252.

Nagrinėjamoje byloje ieškovė UAB „Ekonovus“ kreipėsi į teismą, prašydama pripažinti neteisėtu UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ vienašalį 2013 m. spalio 24 d. laikinosios sutarties Nr. 188 ir 2015 m. balandžio 21 d. laikinosios sutarties Nr. 20150424/133 nutraukimą bei solidariai iš abiejų atsakovių priteisti 286 636,25 Eur nuostolių atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, nenustatęs pagrindo pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu, laikydamas neįrodytais UAB „Kauno švara“ nesąžiningos konkurencijos veiksmus ir nenustatęs atsakovių solidariosios atsakomybės pagrindo, taip pat pripažinęs neįrodytu ieškovės nurodytų nuostolių dydį.

Apeliaciniu skundu ieškovė ginčija šias išvadas, teigdama, kad teismas netinkamai aiškino laikinųjų sutarčių pabaigos sąlygas, vertino ankstesnių teismų procesinių sprendimų reikšmę ir atsakovių veiksmus, neištyrė

visų civilinei atsakomybei taikyti reikšmingų aplinkybių bei nepagrįstai atmetė nuostolių dydį patvirtinančius įrodymus. Ieškovė prašo panaikinti skundžiamą sprendimą ir ieškinį patenkinti, o nesant galimybės nustatytų trūkumų pašalinti apeliacinės instancijos teisme – perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Dėl atsakovių civilinės atsakomybės pagrindų ir sąlygų

Nagrinėjamoje byloje ieškovė prašo atlyginti nuostolius, kurių atsiradimą sieja su abiejų atsakovių veiksmais: UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sprendimu nutraukti su ja sudarytas laikinąsias sutartis ir UAB „Kauno švara“ priskiriamais nesąžiningos konkurencijos bei kitais veiksmais, susijusiais su ieškovės anksčiau teiktų paslaugų perėmimu. Nors nuostolius prašoma priteisti solidariai, kiekvienos atsakovės atsakomybė grindžiama jai priskiriamų skirtingų pareigų pažeidimu.

Teisinė ginčo kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas šalių faktiniams santykiams yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva. Teisinė kvalifikacija nėra savitikslė, neskirta vien tik atitinkamoms teisės normoms pritaikyti; jos tikslas – identifikuoti teisinius santykius tam, kad ginčas būtų teisingai išspręstas taikant būtent konkrečius teisinius santykius reguliuojančias teisės normas. Teisinės kvalifikacijos tikslas – nustatyti, kokie teisiniai santykiai sieja ginčo šalis, ir, atitinkamai, pritaikius šiuos santykius reglamentuojančias teisės normas, išspręsti ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-135-381/2021 24 punktas). Teisėjų kolegija, prieš vertindama konkrečius ieškovės nurodytus atsakovių veiksmus, apibrėžia kiekvienos atsakovės civilinės atsakomybės teisinį pagrindą ir jos taikymo sąlygas.

Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl to, kad nevykdoma ar netinkamai vykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius ar netesybas, o kita privalo juos atlyginti (CK 6.245 straipsnio 3 dalis). Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, nesusijusios su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais (CK 6.245 straipsnio 4 dalis).

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad CK 6.245 straipsnio 4 dalyje įtvirtintu non cumul (atsakomybės nekumuliavimas) principu draudžiama šalių sutartiniams santykiams taikyti deliktinę atsakomybę, tačiau įtvirtinama galimybė įstatymu nustatyti šios taisyklės išimtis. Sprendžiant sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimo klausimą, visų pirma svarstytina, ar yra pagrindas taikyti sutartinę atsakomybę, ir tik konstatavus, kad žala nesusijusi su sutartiniais santykiais, gali būti taikoma deliktinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021 31 punktas).

Ieškovė remiasi teismų praktika dėl perkančiųjų organizacijų deliktinės civilinės atsakomybės už viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimus, tačiau, kaip teisingai pažymėjo pirmosios instancijos teismas, vien UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, kaip perkančiosios organizacijos, statusas nelemia šių atsakomybės taisyklių taikymo. Nagrinėjamu atveju ieškovė šios atsakovės atsakomybę kildina iš laikinųjų sutarčių nutraukimo, jos teigimu, nesant sutartyse nustatytų paslaugų teikimo pabaigos prielaidų. Taigi, ieškovės nurodomas pažeidimas yra nepagrįstas vienašalis atsisakymas tęsti sutartinius santykius sutartomis sąlygomis. Galiojančios sutarties privalomumas apima ir šalių susitarimą dėl jos vykdymo trukmės bei pasibaigimo sąlygų (CK 6.189 straipsnio 1 dalis), o vienašališkai atsisakyti vykdyti prievolę leidžiama tik įstatymo ar sutarties nustatytais atvejais (CK 6.59 straipsnis). Ieškovės prašomi atlyginti nuostoliai siejami su prarasta galimybe toliau teikti paslaugas pagal jau sudarytas laikinąsias sutartis ir gauti iš šios veiklos pelną, o ne su prarasta galimybe laimėti naujus viešuosius pirkimus. Atsakovės vykdytų neskelbiamų derybų ir jų pagrindu sudarytų sutarčių teisėtumas yra reikšmingas nagrinėjamam ginčui tiek, kiek nuo šių aplinkybių priklauso vertinimas, ar atsirado ginčo laikinosiose sutartyse nustatytos ieškovės paslaugų teikimo pabaigos prielaidos ir iki kada ieškovė būtų turėjusi teisę teikti paslaugas pagal šias sutartis, tačiau šis ryšys nekeičia reikalavimo dėl žalos atlyginimo sutartinio pobūdžio. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ pareigos atlyginti ieškovės

nurodomus nuostolius klausimas spręstinas pagal sutartinės civilinės atsakomybės taisykles.

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad sutartinei civilinei atsakomybei taikyti turi būti nustatytos šios sąlygos: atsakovo neteisėti veiksmai, pasireiškiantys sutartinės prievolės nevykdymu ar netinkamu vykdymu, dėl to atsiradę nuostoliai ir priežastinis jų ryšys (CK 6.246-6.249, 6.256 straipsniai). Pagal CK 6.248 straipsnio 1 dalį skolininko kaltė preziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus. Kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita (CK 6.256 straipsnio 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472-684/2015; 2023 m. gruodžio 21 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-332-611/2023 47 punktas). Kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, taikymo klausimas spręstinas, atsižvelgiant į ginčo santykiams taikytiną teisinį reguliavimą ir sutarčių nuostatas.

Pasisakant dėl ieškovės reikalavimo atsakovės UAB „Kauno švara“ atžvilgiu, pažymima, kad ji nebuvo ieškovės sudarytų laikinųjų sutarčių šalis, o ginčui reikšminguose pirkimo santykiuose veikė kaip tiekėja, todėl jai negali būti priskiriamas UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sutartinių pareigų ieškovei ar šiai atsakovei, kaip perkančiajai organizacijai, tenkančių pareigų pažeidimas vien dėl to, jog UAB „Kauno švara“ dalyvavo pirkimuose ir sudarė paslaugų teikimo sutartis. Jos galima pareiga atlyginti ieškovės nuostolius vertinama pagal deliktinės civilinės atsakomybės taisykles, nustatant, ar ji pati atliko neteisėtus veiksmus ir ar šie veiksmai priežastiniu ryšiu susiję su ieškovės nurodoma žala.

Deliktinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos deliktinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės. Tais atvejais, kai atsakovo atsakomybė kyla su kalte, įrodžius atsakovo veiksmų neteisėtumą, subjektyvioji neteisėtumo sąlygos pusė – kaltė preziumuojama. Veiksmų neteisėtumas gali būti suprantamas ne tik kaip sutartyje ar įstatymuose nustatytos prievolės nevykdymas ar netinkamas vykdymas, įstatymo reikalavimų nepaisymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis rūpestingai pažeidimas (CK 6.246 straipsnio 1 dalis). CK 6.263 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos; 2 dalyje nustatyta pareiga asmeniui, atsakingam už žalą, padarytą asmeniui ar turtui, o įstatymų nustatytais atvejais – ir neturtinę žalą, visiškai ją atlyginti.

Atsižvelgdama į skirtingus atsakovių civilinės atsakomybės pagrindus, teisėjų kolegija pirmiausia vertina UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ atlikto laikinųjų sutarčių nutraukimo (ne)teisėtumą, o tuomet pasisako dėl įrodinėjamų UAB „Kauno švara“ neteisėtų veiksmų, susijusių su nesąžininga konkurencija, ir pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją civilinę atsakomybę.

Dėl sutarčių nutraukimo (ne)teisėtumo

Ieškovė UAB „Ekonovus“ prašė pripažinti neteisėtu atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. atliktą šalių 2013 ir 2015 metais sudarytų pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinųjų sutarčių vienašalį nutraukimą nuo 2023 m. vasario 1 d. Ieškovė šį reikalavimą grindė tuo, kad nebuvo įvykusi sutarčių 13.3 papunkčiuose nustatyta jų pasibaigimo sąlyga – teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas paslaugų teikėjas nebuvo pradėjęs teikti atitinkamų paslaugų.

Pirmosios instancijos teismas, spręsdamas dėl laikinųjų sutarčių nutraukimo teisėtumo, nustatė, kad laikinųjų sutarčių pabaiga susieta su naujo paslaugų teikėjo parinkimu teisės aktų nustatyta tvarka ir jo paslaugų teikimo pradžia. Teismas atsižvelgė į ankstesnėse bylose priimtus procesinius sprendimus, kuriais išsaugotas su UAB „Kauno švara“ sudarytų sutarčių galiojimas. Teismo vertinimu, galiojant šioms sutartims, atsakovė pagrįstai perdavė paslaugų teikimą UAB „Kauno švara“, todėl nenustatė pagrindo su ieškove sudarytų laikinųjų sutarčių

nutraukimą pripažinti neteisėtu.

Ieškovė apeliaciniame skunde su tokiu vertinimu nesutinka ir nurodo, kad sutarčių galiojimo išsaugojimas nepanaikina jas sudarant padarytų viešųjų pirkimų pažeidimų. Pasak ieškovės, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai sutapatino UAB „Kauno švara“ sudarytų sutarčių galiojimą su šios bendrovės parinkimo teisėtumu, nors ankstesnėse bylose neskelbiamų derybų būdo pasirinkimas pripažintas neteisėtu. Ieškovė taip pat pažymi, kad nei sutarčių laikinasis pobūdis, nei pasikeitęs teisinis reguliavimas nesudarė pagrindo laikyti jas pasibaigusiomis 2022 metų pabaigoje ar reikalauti atskiro jų pratęsimo 2023 metams.

Atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ laikosi pozicijos, kad laikinųjų sutarčių vienašališkai nenutraukė. Anot atsakovės, 2023 m. sausio 20 d. raštu ji tik informavo ieškovę apie sutarčių 13.3 papunkčiuose numatytą jų pasibaigimą, naujam paslaugų teikėjui perimant atitinkamų paslaugų teikimą. Taigi, atsakovė santykių su ieškove pabaigą grindžia šalių iš anksto sutarto pasibaigimo pagrindo atsiradimu.

Atsakovė UAB „Kauno švara“, pritardama pirmosios instancijos teismo išvadai, papildomai nurodo, kad ieškovė nebuvo parinkta konkurso būdu ir žinojo paslaugas teikianti laikinai. Atsakovės vertinimu, po pakuočių atliekų tvarkymo sistemos reformos nebuvo pagrindo tęsti ankstesnės paslaugų teikimo tvarkos, o ieškovei duoti pavedimai pasibaigė 2022 metų pabaigoje. Tai, kad gamintojų ir importuotojų organizacijos finansavo dalį ieškovės 2023 metais suteiktų paslaugų, atsakovės nuomone, nepatvirtina teisės toliau vykdyti laikinąsias sutartis visa ankstesne apimtimi.

Teisėjų kolegija pažymi, kad sprendžiant šalių ginčą, pirmiausia nustatomas sudarytų laikinųjų sutarčių teisinis pobūdis. Tam reikšmingas jų sudarymo metu galiojęs specialusis pakuočių atliekų tvarkymo reguliavimas, sutarčių dalykas, dalyvių sudėtis ir jomis nustatytos šalių teisės bei pareigos.

Sutarčių sudarymo metu galiojusio Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – PPATĮ) 2 straipsnio 14 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. XI-1893 redakcija, įsigaliojusi 2012 m. sausio 10 d.) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo sutartis buvo apibrėžta kaip trišalė sutartis, sudaroma savivaldybės arba jos įsteigto komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriaus, gamintojų ir importuotojų organizacijos bei atliekų tvarkytojo. Šioje sutartyje turėjo būti aptarti paslaugų teikimo, atsiskaitymo, šalių atsakomybės, sutarties galiojimo ir nutraukimo klausimai. Šio įstatymo 10 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktuose buvo atskirtos bendradarbiavimo sutartys, apimančios sistemos organizavimą ir atliekų surinkėjų parinkimo tvarką, bei pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo sutartys, kuriose reglamentuojamas paslaugų finansavimas, dokumentų pateikimas ir sutartinių įsipareigojimų vykdymo kontrolė.

Remdamosi šiuo teisiniu reguliavimu, ieškovė UAB „Ekonovus“, atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir VšĮ „Žaliasis taškas“ 2013 m. spalio 24 d. sudarė Pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinąją sutartį Nr. 188. Analogišką laikinąją sutartį Nr. 20150424/133 ieškovė ir atsakovė 2015 m. balandžio 21 d. sudarė su VšĮ „Gamtos ateitis“. Šiais susitarimais buvo reglamentuotas pakuočių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose. Ieškovė įsipareigojo teikti sutartyse apibrėžtas atliekų tvarkymo paslaugas, organizacijoms teko jų finansavimo ir atsiskaitymo pareigos, o administratorei – sutartyse nustatytos paslaugų organizavimo bei vykdymo kontrolės funkcijos.

Atsižvelgdama į nurodytą reguliavimą ir sutartyse nustatytą šalių funkcijų paskirstymą, teisėjų kolegija ginčo sutartis kvalifikuoja kaip trišales pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo sutartis, kuriomis kartu reglamentuotas atlygintinis paslaugų teikimas. Šiomis sutartimis susitarta ne tik dėl konkrečių paslaugų atlikimo ir apmokėjimo, bet ir dėl jų organizavimo, finansavimo bei kontrolės.

CK 6.189 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią.

Pagal CK 6.193 straipsnio 1, 2 ir 5 dalis sutartis turi būti aiškinama sąžiningai, nustatant tikruosius šalių ketinimus, vertinant jos sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, sudarymo aplinkybes ir vėlesnį šalių elgesį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje ne kartą konstatuota, kad, esant ginčui dėl sutarties turinio bei jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes; sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu, būtina vadovautis ir CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais; taikant įstatymo įtvirtintas ir teismų praktikoje pripažintas sutarčių aiškinimo taisykles, turi būti kiek įmanoma tiksliau išsiaiškinta šalių valia, išreikšta joms sudarant sutartis ir prisiimant iš tokių sutarčių kylančius įsipareigojimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-526-248/2016 41 punktas; 2018 m. liepos 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-293-611/2018 31 punktas). Aiškinant sutartį, be kita ko, turi būti atsižvelgiama į sutarties rūšį, tokiai sutarčiai taikytiną teisinį reguliavimą ir įpareigojimą pagal sutartį atlikti ne tik tai, kas sutartyje tiesiogiai nustatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė ir įstatymai (CK 6.189 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-205-611/2021 44 punktas).

Abiejų ginčo laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose nustatyta, kad paslaugos teikiamos tol, kol jas pradės teikti administratoriaus ar organizacijos teisės aktų nustatyta tvarka parinktas naujas atitinkamų paslaugų teikėjas. Kartu numatyta, kad tokiu teikėju gali būti ir ieškovė.

Laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose įtvirtintas susitarimas dėl paslaugų teikimo trukmės aiškintinas atsižvelgiant į jų sudarymo tikslą, kuris atsiskleidžia administratoriaus ir gamintojų bei importuotojų organizacijų sudarytose bendradarbiavimo sutartyse. 2013 m. balandžio 3 d. bendradarbiavimo sutarčių VII skyriaus 1 ir 2 punktuose numatyta priimti sprendimą dėl pakuočių atliekų surinkėjo parinkimo konkurso būdu ir parengti konkursui organizuoti reikalingus dokumentus, o šio skyriaus 4 punkte reglamentuota paslaugų teikimo tvarka iki konkurso įvykdymo ir sutarties su parinktu surinkėju pasirašymo. Įgyvendinant šią tvarką, 4.2 papunktyje numatyta derėtis su esamu atliekų tvarkytoju dėl laikinosios sutarties sąlygų, o 4.3 papunktyje numatyta tokią sutartį sudaryti ne ilgesniam terminui nei iki 4.1 papunktyje nurodytos ankstesnės sutarties galiojimo pabaigos arba iki nustatyta tvarka naujai parinkto pakuočių atliekų surinkėjo veiklos pradžios. Analogiška paslaugų teikimo organizavimo seka nustatyta ir 2015 m. vasario 12 d. bendradarbiavimo sutarčių VII skyriaus 1–2 bei 4 punktuose: 4.2 papunktyje numatyta su ieškove sudaryti laikinąją sutartį, o 4.4 papunktyje jos trukmė susieta su 4.1 papunktyje nurodytų sutarčių galiojimo pabaiga arba nustatyta tvarka naujai parinkto surinkėjo veiklos pradžia. Šių nuostatų visuma patvirtina, kad laikinosiomis sutartimis šalys siekė užtikrinti nenutrūkstamą paslaugų teikimą tuo laikotarpiu, kol bus atliktos tiekėjo parinkimo procedūros ir pagal jų rezultatus bus pradėtos teikti paslaugos. Šį tikslą atitinka ir ginčo laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose pasirinktas paslaugų teikimo pabaigos apibrėžimas – iki teisės aktų nustatyta tvarka parinkto tiekėjo paslaugų teikimo pradžios.

CK 1.117 straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė terminą apibrėžti įvykiu, kuris neišvengiamai turi įvykti. Prievolę su naikinamuoju terminu reglamentuoja CK 6.33 straipsnio 3 dalis, o jos pabaigą suėjus tokiam terminui – CK 6.124 straipsnis. Pagal CK 6.189 straipsnio 3 dalį sutartyje ar įstatyme gali būti nustatyta, kad sutarties galiojimo termino pabaiga reiškia ir šalių prievolių pabaigą. Vadinasi, terminuotą sutartinių santykių pobūdį gali lemti ne tik konkreti kalendorinė data, bet ir įvykiu apibrėžta jų trukmė.

Teisėjų kolegijos vertinimu, laikinųjų sutarčių nuostatos aiškintinos kartu su jų sudarymo metu galiojusiu teisiniu reguliavimu ir bendradarbiavimo sutartyse įtvirtintais konkrečiais įsipareigojimais organizuoti paslaugų teikėjo parinkimą. Šiame kontekste paslaugų teikėjo parinkimas teisės aktų nustatyta tvarka ir jo veiklos pradžia buvo numatyti kaip privalomai įgyvendintinas paslaugų organizavimo etapas, iki kurio laikinosiomis sutartimis turėjo

būti užtikrintas paslaugų tęstinumas, o nežinomas buvo tik konkretus šio etapo įgyvendinimo laikas.

Šiam aiškinimui neprieštarauja laikinųjų sutarčių 13.1 papunkčių nuostata, kad sutartys galioja iki visiško šalių įsipareigojimų įvykdymo. Pagal sutarčių 13.3 papunkčius, teisės aktų nustatyta tvarka parinktam tiekėjui pradėjus teikti atitinkamas paslaugas, pasibaigia ieškovės teisė ir pareiga jas teikti pagal laikinąsias sutartis, tačiau pareiga atsiskaityti už iki tol suteiktas paslaugas išlieka. Todėl pagal 13.1 papunkčius sutartys galioja tol, kol už šias paslaugas atsiskaitoma ir įvykdomi kiti likę sutartiniai įsipareigojimai. Sutarčių 13.1 papunkčių nuostata užtikrina, kad pasibaigus paslaugų teikimui išliktų pareiga atsiskaityti už suteiktas paslaugas ir įvykdyti kitus sutartinius įsipareigojimus.

Pirmosios instancijos teismas teisingai nurodė, kad ieškovė, kaip laikinųjų sutarčių šalis, nebuvo parinkta viešųjų pirkimų būdu ir žinojo apie laikiną paslaugų teikimo pobūdį, todėl negalėjo turėti teisėto lūkesčio šių sutarčių pagrindu paslaugas teikti neribotą laiką. Visgi, tai nepaneigia jos teisėto lūkesčio, kad sutartis sudariusios šalys laikysis susitarimo dėl paslaugų teikimo trukmės. Laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose paslaugų teikimo pabaiga susieta su dviejų aplinkybių visuma: naujo paslaugų teikėjo parinkimu teisės aktų nustatyta tvarka ir jo faktine atitinkamų paslaugų teikimo pradžia. Taigi, ieškovė galėjo pagrįstai tikėtis teikti paslaugas iki šio įvykio, jeigu sutartys iki tol nebūtų pasibaigusios kitu jose ar įstatyme nustatytu pagrindu.

Atsakovės UAB „Kauno švara“ argumentai dėl ilgai užsitęsusio paslaugų teikimo pagal laikinąsias sutartis nepaneigia būtinybės nustatyti konkretų šių sutarčių pasibaigimo pagrindą. Teisėjų kolegija sutinka, kad laikinosios sutartys negalėjo pakeisti teisės aktų ir bendradarbiavimo sutarčių nustatyta tvarka organizuotino tiekėjo parinkimo, o ilgalaikis jų vykdymas savaime nesuteikė ieškovei teisės išlaikyti paslaugų teikėjos statusą neribotą laiką, tačiau tai, jog tiekėjo parinkimas užsitęsė, nereiškia, jog ieškovė neteko visų pagal laikinąsias sutartis įgytų teisių arba kad šių sutarčių buvo galima nebevykdyti nesant sutartinio ar įstatyme nustatyto pagrindo. Nors atsiliepime į apeliacinį skundą jų vykdymas apibūdinamas kaip prieštaraujantis imperatyviems reikalavimams, atsakovės bendro pobūdžio argumentai apie ankstesnės paslaugų organizavimo praktikos trūkumus tokios išvados nepagrindžia. Laikinosios sutartys nebuvo pripažintos negaliojančiomis, o iki ginčo kilimo šalys jas vykdė, be to, ir UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sutartinių santykių su ieškove pabaigą grindė sutarčių 13.3 papunkčiais, o ne kitais pagrindais.

Nustačius, su kokiomis aplinkybėmis šalys susiejo paslaugų teikimo pabaigą, toliau vertinama, ar šios aplinkybės buvo atsiradusios tuo metu, kai UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ laikė laikinąsias sutartis su ieškove pasibaigusiomis. Šiuo aspektu reikšminga UAB „Kauno švara“ parinkimo teikti paslaugas eiga ir šių procedūrų teisėtumą įvertinę teismų procesiniai sprendimai.

Iš byloje esančių duomenų nustatyta, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2022 m. spalio mėnesį paskelbė keturis tarptautinius viešuosius pirkimus dėl pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono ir Prienų rajono savivaldybių teritorijose. Šių konkursų laimėtoja buvo paskelbta UAB „Kauno švara“, tačiau, UAB „Ekonovus“ pateikus pretenzijas, pirkimo procedūros buvo sustabdytos ir sutartys su laimėtoja tuo metu nebuvo pasirašytos. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2022 m. gruodžio 19 d. pradėjo vykdyti laikinųjų paslaugų pirkimą neskelbiamų derybų būdu ir 2022 m. gruodžio 27 d. su UAB „Kauno švara“ sudarė keturias laikinąsias paslaugų teikimo sutartis Nr. 713–716.

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. raštu Nr. S-23-315 „Dėl pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo laikinosios paslaugos teikimo“ informavo ieškovę ir savivaldybių administracijas apie su UAB „Kauno švara“ sudarytas sutartis. Rašte nurodyta, kad šios sutartys įsigaliojo 2023 m. sausio 18 d., jose nustatytas dešimties darbo dienų pasiruošimo laikotarpis, o naujasis tiekėjas paslaugas pradės teikti 2023 m. vasario 1 d. Būtent su šia paslaugų teikimo pradžia atsakovė sieja laikinųjų sutarčių su ieškove pasibaigimą pagal jų 13.3 papunkčius.

Ieškovei užginčijus 2022 m. gruodžio 27 d. su UAB „Kauno švara“ sudarytas sutartis, Kauno apygardos teismas 2023 m. kovo 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-746-601/2023 pripažino jas negaliojančiomis nuo sudarymo momento. Toje pačioje byloje 2023 m. balandžio 4 d. nutartimi iki galutinio teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo sustabdytas šių sutarčių galiojimas. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. birželio 8 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-441-553/2023 pakeitė sprendimo dalį dėl sutarčių pripažinimo negaliojančiomis: sutartis išsaugojo, o UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ paskyrė 123 819,20 Eur baudą. Tačiau apeliacinės instancijos teismas pritarė išvadai, kad neskelbiamų derybų būdas buvo pasirinktas neteisėtai.

Dar iki šios bylos išnagrinėjimo apeliacine tvarka UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ atliko naują paslaugų pirkimą neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. su UAB „Kauno švara“ sudarė naujas laikinąsias paslaugų teikimo sutartis Nr. 155–158. Ieškovė užginčijo ir šį pirkimą bei jo pagrindu sudarytas sutartis. Kauno apygardos teismas 2023 m. gegužės 2 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-979-657/2023 iki teismo sprendimo įsiteisėjimo sustabdė šių sutarčių vykdymą, o 2023 m. liepos 4 d. sprendimu pripažino neteisėtais UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sprendimus dėl pakartotinių pirkimų neskelbiamų derybų būdu ir sutarčių sudarymo bei paskyrė šiai atsakovei 176 884,58 Eur baudą. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-647-934/2023 šį sprendimą paliko nepakeistą.

Šiame kontekste pažymima, kad materialieji teismo sprendimo res judicata (galutinio teismo sprendimo) padariniai yra dvejopi: pirma, šalys nebegali pakartotinai reikšti tapataus ieškinio – tai negatyvusis res judicata poveikis, įtvirtintas CPK 279 straipsnio 4 dalyje; antra, sprendimas gali būti reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje – tai pozityvusis res judicata poveikis, įtvirtintas CPK 182 straipsnio 2 punkte, kuriame nustatyta, kad šalis ar kitas dalyvavęs byloje asmuo kitose bylose gali remtis teismo sprendimu kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu ir tų faktų jam nereikės įrodinėti. Teismo sprendimo prejudicinė galia reiškia, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų ir teisinių santykių šalys, kiti dalyvaujantys byloje asmenys ir jų teisių perėmėjai nebegali ginčyti kitose bylose (CPK 279 straipsnio 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-111-421/2023 28 punktas).

Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl CPK 182 straipsnio 2 punkto aiškinimo ir taikymo, yra suformulavęs tokias pagrindines taisykles: prejudiciniais faktais laikytinos kitoje byloje įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės; prejudicinių faktų galią tokios aplinkybės turi tik tuo atveju, kai abiejose bylose bet kokiu procesiniu statusu dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims; pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis, svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose. Tik nustačius visas nurodytas sąlygas, yra pagrindas kitoje civilinėje (administracinėje) byloje nustatytas aplinkybes pripažinti prejudiciniais faktais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 13 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-84-421/2019 39 punktas).

Lietuvos apeliacinis teismas, 2023 m. birželio 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2A-441-553/2023 įvertinęs UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ nurodytas neskelbiamų derybų pasirinkimo priežastis, pripažino, kad jos nepagrindė būtinybės paslaugas įsigyti šiuo išimtiniu pirkimo būdu. Teismas pažymėjo, kad pasikeitęs teisinis reguliavimas nenustatė termino, iki kurio turėjo būti sudarytos naujos sutartys, ir neįpareigojo nutraukti anksčiau sudarytų sutarčių. Ypatingos skubos nepagrindė ir dėl atvirų konkursų kilę teisminiai ginčai, nes perkančioji organizacija turėjo numatyti savo sprendimų apskundimo galimybę. Teiginiai, kad ieškovės teikiamos paslaugos neatitiko naujų reikalavimų ir kad jų finansavimas buvo nepakankamas, įvertinti kaip abstraktūs, neįrodantys objektyvaus negalėjimo tęsti ankstesnių sutarčių vykdymą, kol bus išspręsti ginčai dėl atvirų konkursų rezultatų (nutarties 33–40 punktai). Šių aplinkybių pagrindu teismas konstatavo neskelbiamų derybų pasirinkimo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių neteisėtumą (nutarties 41 punktas). Nors sutartys buvo išsaugotos,

tokį sprendimą lėmė jų pripažinimo negaliojančiomis padariniai, viešųjų paslaugų pobūdis ir sutarčių sąsajos su finansavimo susitarimais, kurių šalys byloje nedalyvavo. Taigi, sutarčių išsaugojimas ir alternatyvios sankcijos taikymas buvo nustatyto pažeidimo padarinių klausimas, o ne tiekėjo parinkimo procedūros teisėtumo pripažinimas (nutarties 43–48 punktai).

Tokios pačios pozicijos Lietuvos apeliacinis teismas laikėsi ir 2023 m. rugpjūčio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2A-647-934/2023, įvertindamas pakartotinį paslaugų įsigijimą neskelbiamų derybų būdu ir 2023 m. balandžio 7 d. sutarčių sudarymą. Atsižvelgęs į abiejose bylose dalyvavusių asmenų tapatumą, ginčų sąsajas ir iš esmės tuos pačius argumentus, kuriais buvo grindžiama būtinybė vykdyti neskelbiamas derybas, teismas ankstesnėje byloje nustatytoms aplinkybėms pripažino prejudicinę reikšmę (nutarties 44 punktas). Teismas taip pat pažymėjo, kad vykstantys teisminiai ginčai ir jų padariniai, įskaitant anksčiau sudarytų sutarčių galiojimo sustabdymą, savaime nepateisino šio išimtinio pirkimo būdo pasirinkimo, o kitų nenumatytų aplinkybių, dėl kurių paslaugas būtų buvę būtina įsigyti ypatingos skubos tvarka, nebuvo nurodyta (nutarties 50–52 punktai). Priešingai, aplinkybę, kad analogiškas pirkimas įvykdytas nepaisant ankstesnių teismo išvadų ir pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių, apeliacinės instancijos teismas įvertino spręsdamas dėl pažeidimo sunkumo ir skirtinos baudos dydžio (nutarties 73–74 punktai).

Aptartose bylose dalyvavo ieškovė UAB „Ekonovus“ ir atsakovės UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ bei UAB „Kauno švara“, o neskelbiamų derybų pasirinkimą lėmusios aplinkybės ir šiuo būdu atlikto tiekėjo parinkimo teisėtumas buvo tiesioginis tų bylų nagrinėjimo dalykas. Šiose bylose priimtuose procesiniuose sprendimuose nustatytos aplinkybės nagrinėjamoje byloje iš naujo neįrodinėtinos, o jų pagrindu įsiteisėjusiais teismų sprendimais konstatuotas tiekėjo parinkimo neteisėtumas negali būti paneigtas kitaip įvertinus tuos pačius veiksmus. Pirmosios instancijos teismas, sutarčių su UAB „Kauno švara“ išsaugojimą laikydamas pakankamu pagrindu spręsti apie ieškovės paslaugų teikimo pabaigą, netinkamai įvertino šių procesinių sprendimų turinį ir teisinę reikšmę. Sutarčių išsaugojimas nepanaikino nustatytų pirkimo procedūrų pažeidimų ir nesudarė pagrindo tiekėjo parinkimą laikyti atitikusiu teisės aktų nustatytą tvarką. Tai reiškia, kad nuo 2023 m. vasario 1 d. neatsirado laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose nustatytas paslaugų teikimo pabaigos pagrindas, nes UAB „Kauno švara“, pradėjusi teikti paslaugas pagal 2022 m. gruodžio 27 d. sutartis, nebuvo parinkta teisės aktų nustatyta tvarka. Šio pagrindo nesukūrė ir vėliau, 2023 m. balandžio 7 d., su ta pačia bendrove sudarytos laikinosios sutartys, nes pakartotinis paslaugų pirkimas neskelbiamų derybų būdu teismų taip pat pripažintas neteisėtu. Atvirų konkursų pagrindu sudarytos paslaugų teikimo sutartys įsigaliojo tik 2023 m. birželio mėnesį, todėl jų sudarymas ir vėlesnis įsigaliojimas negalėjo pateisinti ieškovės paslaugų teikimo pagal laikinąsias sutartis užbaigimo nuo 2023 m. vasario 1 d.

Šios išvados nepaneigia atsakovių argumentai, kad pasikeitus pakuočių atliekų tvarkymo teisiniam reguliavimui ieškovė nebeturėjo teisės teikti paslaugų pagal laikinąsias sutartis. Atsakovės šiuo aspektu remiasi nuo 2022 m. sausio 1 d. galiojusiomis Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 30 straipsnio 16² dalies ir PPATĮ 10 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatomis bei jas įgyvendinančiu aplinkos ministro 2022 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. D1-123 patvirtintais paslaugų teikimo būtinaisiais reikalavimais ir organizavimo bei finansavimo sąlygomis. Šiuo reguliavimu naujų pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir finansavimo sutarčių sudarymas susietas su atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjų parinkimu teisės aktų nustatyta tvarka. Be to, 2021 m. birželio 17 d. įstatymo Nr. XIV-408 8 straipsnio 7 dalyje savivaldybėms arba jų pavedimu veikiantiems administratoriams nustatyta pareiga iki 2022 m. gruodžio 1 d. pradėti šių teikėjų parinkimo procedūras.

Reguliavimo pakeitimų reikšmė ankstesnių sutartinių santykių tęstinumui jau buvo įvertinta pirmiau aptartose bylose. Lietuvos apeliacinis teismas 2023 m. rugpjūčio 29 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2A-647-934/2023 59–63 punktuose atmetė argumentus, kad dėl pasikeitusio teisinio reguliavimo ankstesnės sutartys nebegalėjo būti vykdomos: atsakovė nenurodė konkrečių ieškovės paslaugų neatitikimų naujiems reikalavimams, o pats

reguliavimas nenustatė pareigos nutraukti anksčiau sudarytas sutartis. Šiame kontekste teismas įvertino ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2023 m. kovo 20 d. raštą „Dėl pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir finansavimo sutarties pasirašymo“, kuriame paaiškinta apie pagal ankstesnį reguliavimą prisiimtų sutartinių įsipareigojimų tęstinumą, kol bus įgyvendintas perėjimas prie naujos paslaugų organizavimo tvarkos. Nors ministerijos paaiškinimas savaime nenustato sutarčių galiojimo trukmės, jis dera su teismo išvada, kad reguliavimo pasikeitimas nereiškė automatinės ankstesnių sutartinių santykių pabaigos. Taigi, atsakovės nepagrįstai pareigą organizuoti naujo paslaugų teikėjo parinkimą sutapatino su pareiga nutraukti iki tol vykdytas sutartis dar neįgyvendinus jose nustatyto paslaugų teikimo pabaigos pagrindo.

Šiame kontekste pažymima, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, UAB „Ekonovus“ ir VšĮ „Gamtos ateitis“ 2022 m. gruodžio 30 d. sudarė susitarimą Nr. 20221230-5 dėl 2015 m. balandžio 21 d. laikinosios sutarties Nr. 20150424/133 vykdymo ir jos dalyko pakeitimo. Susitarime tiesiogiai remiamasi pasikeitusiu teisiniu reguliavimu ir jį įgyvendinant atskirtomis atliekų surinkimo bei vežimo ir jų paruošimo naudoti bei naudojimo paslaugomis. Susitarimo 1 ir 4 punktuose nustatyta, kad nuo 2023 m. sausio 1 d. ieškovė pagal sutartį renka atitinkamas atliekas, veža jas nurodytam paruošėjui naudoti – UAB „Ekobazė“ – ir teikia organizacijai atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus. Susitarimo 2 ir 3 punktais iš sutarties dalyko pašalintos atliekų paruošimo naudoti, įskaitant pradinį apdorojimą, ir naudojimo paslaugos, o 18 punkte nustatyta, kad susitarimas yra neatskiriama sutarties dalis, taikoma nuo 2023 m. sausio 1 d. Sutarties vykdymą 2023 metais konkretino ir pateikti priedai dėl numatomų paslaugų teikimo apimčių. Taigi, šiuo susitarimu šalys apibrėžė, kaip laikinoji sutartis bus vykdoma pasikeitus atliekų tvarkymo organizavimui.

Dėl 2013 m. spalio 24 d. laikinosios sutarties Nr. 188 taip pat pateiktas analogiško turinio 2022 m. gruodžio 30 d. susitarimo dokumentas, tačiau, kaip pripažino ir ieškovė, VšĮ „Žaliasis taškas“ jo nepasirašė. Vis dėlto byloje pateiktos įmokų ataskaitos patvirtina, kad VšĮ „Žaliasis taškas“ 2023 m. birželio 30 d., rugpjūčio 8 d. ir rugsėjo 1 d. atliko mokėjimus, kuriais apmokėtos juose nurodytos ieškovės sąskaitos.

Teisėjų kolegijos įsitikinimu, aptarti duomenys papildomai paneigia atsakovių poziciją, kad vien dėl teisinio reguliavimo pasikeitimo ankstesnės sutartys apskritai nebegalėjo būti vykdomos.

Teisėjų kolegija, nustačiusi, kad laikinųjų sutarčių 13.3 papunkčiuose numatytas paslaugų teikimo pabaigą lemiantis įvykis nebuvo įvykęs, o pasikeitęs teisinis reguliavimas savaime nesudarė pagrindo laikyti ieškovės teisę teikti paslaugas pasibaigusia nuo 2023 m. vasario 1 d., toliau pasisako dėl UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. raštu išreikštos valios ir tolesnio atsakovės elgesio vykdant sutartis. Kaip minėta, 2023 m. sausio 20 d. raštu ieškovei pranešta apie su UAB „Kauno švara“ sudarytas sutartis ir nurodyta, kad ši bendrovė paslaugas pradės teikti 2023 m. vasario 1 d. Būtent su šia data atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ siejo ieškovės teisės teikti paslaugas pagal laikinąsias sutartis pabaigą ir, laikydama jas pasibaigusiomis, nebeteikė ieškovei pavedimų, kurių neteikimo neginčija ir šioje byloje. Ieškovė tokiai atsakovės pozicijai nepritarė – 2023 m. sausio 26 d. atsakyme ginčijo jos veiksmų teisėtumą ir nurodė toliau vykdysianti sutartinius įsipareigojimus. Taigi, šalių susitarimo užbaigti paslaugų teikimą pagal laikinąsias sutartis nebuvo.

Šiame kontekste pažymima, kad sutarties privalomumo principas įpareigoja šalis laikytis prisiimtų įsipareigojimų, kol jie nėra pasibaigę sutartyje ar įstatyme nustatytu pagrindu. Pagal CK 6.205 straipsnį sutarties neįvykdymu laikomas bet kurios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą. CK 6.59 straipsnyje įtvirtintas draudimas vienašališkai atsisakyti vykdyti prievolę ar keisti jos vykdymo sąlygas, išskyrus įstatymo ar sutarties numatytus atvejus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad sutarčių privalomumo šalims principas reikalauja sutartį vykdyti ir vienos iš šalių atsisakymas nuo sutarties negalimas, išskyrus įstatyme išvardytus atvejus, kai šalis pati gali vienašališkai nutraukti sutartį arba inicijuoti nutraukimą teismine tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr.

e3K-3-202-915/2019 37 punktas).

UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ 2023 m. sausio 20 d. rašto turinys, vertinamas kartu su paslaugų teikimo perdavimu kitai bendrovei ir pavedimų ieškovei neteikimu, patvirtina atsakovės valią nebetęsti laikinųjų sutarčių vykdymo, kiek tai susiję su ieškovės paslaugų teikimo organizavimu. Atsakovė ne tik pranešė ieškovei apie naują paslaugų teikėją, bet ir savo elgesiu įgyvendino sprendimą sutartinius santykius su ieškove laikyti pasibaigusiais nuo 2023 m. vasario 1 d. Kadangi sutartyse nustatytas paslaugų teikimo pabaigos pagrindas nebuvo atsiradęs, šie veiksmai pagal jų turinį kvalifikuotini kaip vienašalis laikinųjų sutarčių nutraukimas. Aplinkybė, kad atsakovė juos grindė sutarto termino pasibaigimu ir rašte tiesiogiai nevartojo sutarties nutraukimo sąvokos, šios kvalifikacijos nekeičia.

Aptarto apeliacinės instancijos teismo vertinimo nepaneigia byloje nustatyta aplinkybė, kad ieškovė ir po 2023 m. vasario 1 d. faktiškai teikė dalį paslaugų, už kurias gamintojų ir importuotojų organizacijos atsiskaitė. Toks dalinis sutarčių vykdymas dera su ieškovės išreikštu nesutikimu užbaigti sutartinius santykius, tačiau nepatvirtina, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ atsisakė savo sprendimo laikyti sutartis pasibaigusiomis ir toliau vykdė jai tenkančius įsipareigojimus. Trišalių sutarčių vykdymo aplinkybėmis vien ieškovės tęsiamas dalies paslaugų teikimas ir kitų sutarties šalių atsiskaitymas už jas nepašalina administratorės atsisakymo tęsti sutartinius santykius teisinių padarinių. Šiuo aspektu atkreipiamas dėmesys į tai, kad ieškovės faktiškai suteiktų paslaugų apimtis ir už jas gautos pajamos reikšmingos sprendžiant dėl nuostolių bei priežastinio ryšio, kaip civilinės atsakomybės sąlygų, tačiau savaime nepaneigia vienašalio atsakovės atsisakymo vykdyti sutartis.

Pažymima, kad atsakovė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ byloje nenurodė ir neįrodinėjo aplinkybių, pagrindžiančių kitą sutartyse ar įstatyme nustatytą vienašalio sutarčių nutraukimo pagrindą, be kita ko, nesirėmė ieškovės padarytu esminiu sutarties pažeidimu ar laikinųjų sutarčių 13.4–13.6 papunkčiuose nustatytais sutarčių nutraukimo pagrindais.

Apibendrindama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai aiškino laikinųjų sutarčių nuostatas dėl paslaugų teikimo pabaigos ir netinkamai įvertino ankstesnėse bylose nustatytų prejudicinę reikšmę turinčių aplinkybių bei įsiteisėjusių teismų procesinių sprendimų reikšmę, todėl nepagrįstai atmetė ieškovės reikalavimą pripažinti šių sutarčių nutraukimą neteisėtu. Dėl to ši pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis panaikinama ir dėl jos priimamas naujas sprendimas – ieškovės reikalavimas patenkinamas, pripažįstant UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ vienašalį 2013 m. spalio 24 d. sutarties Nr. 188 ir 2015 m. balandžio 21 d. sutarties Nr. 20150424/133 nutraukimą nuo 2023 m. vasario 1 d. neteisėtu.

Nustatytas nepagrįstas vienašalis laikinųjų sutarčių nutraukimas reiškia, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ pažeidė sutartinę pareigą laikytis šalių susitarimo dėl paslaugų teikimo trukmės. Nesant sutartyse nustatyto paslaugų teikimo pabaigos pagrindo ir nenustačius kito teisėto pagrindo užbaigti sutartinius santykius, atsakovė nuo 2023 m. vasario 1 d. atsisakė toliau vykdyti jai tenkančius įsipareigojimus, susijusius su paslaugų teikimo organizavimu. Šie veiksmai kvalifikuotini kaip sutartinių prievolių pažeidimas, todėl konstatuojama viena iš atsakovės sutartinės civilinės atsakomybės sąlygų – neteisėti veiksmai (CK 6.246 straipsnio 1 dalis, 6.205 straipsnis, 6.256 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Dėl UAB „Kauno švara“ veiksmų vertinimo nesąžiningos konkurencijos aspektu

Pirmosios instancijos teismas, vertindamas ieškovės nurodytus UAB „Kauno švara“ nesąžiningos konkurencijos veiksmus, nustatė, kad nuo 2022 m. birželio 29 d. iki 2023 m. gegužės 24 d. šioje bendrovėje įsidarbino aštuoni anksčiau UAB „Ekonovus“ dirbę darbuotojai – trys vairuotojai ir penki pagalbiniai darbuotojai (krovėjai). Teismas

atsižvelgė į tai, kad UAB „Kauno švara“ darbuotojų ieškojo viešai skelbdama darbo pasiūlymus, o buvę ieškovės darbuotojai dėl įsidarbinimo kreipėsi patys. Nenustatęs aktyvių atsakovės veiksmų, kuriais ieškovės darbuotojai būtų skatinami nutraukti darbo santykius su ieškove ir pereiti dirbti pas atsakovę, teismas pripažino darbuotojų perviliojimą neįrodytu.

Ieškovė apeliaciniame skunde nesutinka su šia pirmosios instancijos teismo išvada ir teigia, kad jos buvusių darbuotojų įsidarbinimo UAB „Kauno švara“ aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti nesąžiningos konkurencijos veiksmus ir taikyti šiai atsakovei civilinę atsakomybę.

Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad ūkio subjektams draudžiama atlikti bet kuriuos veiksmus, prieštaraujančius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti, įskaitant siūlymą konkuruojančio ūkio subjekto darbuotojams nutraukti darbo sutartį ar nevykdyti visų ar dalies savo darbo pareigų siekiant naudos sau ar padarant žalą šiam ūkio subjektui.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad darbuotojų perviliojimui konstatuoti reikšmingi aktyvūs konkurento veiksmai, kuriais siekiama paskatinti darbuotojus pereiti į kitą įmonę. Kartu būtina užtikrinti konstitucinę asmens teisę pasirinkti darbą: sąžiningas darbo vietos pakeitimas savaime nėra nesąžininga konkurencija (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-357-611/2020 74 punktas).

Nesąžiningos konkurencijos veiksmai perviliojant darbuotojus nustatomi atsižvelgiant į darbuotojų elgesį iki ir po darbo sutarčių nutraukimo, darbo sutarčių nutraukimo priežastis, darbuotojų motyvaciją dirbti buvusioje ir naujoje darbovietėje. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad darbo sutarties šalių ketinimai gali būti nustatyti pagal tai, kaip šalys elgėsi iki ir po sutarties nutraukimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2011). Kasacinio teismo pažymėta, kad tik faktas, jog darbuotojas nutraukė darbo santykius vienoje įmonėje ir įsidarbino konkuruojančioje, nėra pagrindas daryti išvadą dėl nesąžiningos konkurencijos. Tačiau kai yra daugiau įrodymų, patvirtinančių kryptingą darbuotojų rengimąsi pereiti dirbti pas konkurentą, darbo sutartis nutraukiama be svarbių priežasčių, o po jos pasibaigimo iš karto įsidarbinama konkuruojančiame ūkio subjekte, ypač kai tokius veiksmus atlieka ne vienas, o daugiau darbuotojų, šie darbuotojai turi reikšmingos patirties, atitinkančios įmonių veiklos sritį, konkurentas po naujų darbuotojų įdarbinimo įgijo pranašumą, palyginti su buvusia padėtimi, teismas, įvertinęs surinktų įrodymų visumą, turi spręsti dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų egzistavimo ar jų nebuvimo įrodytumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2014; 2018 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-490-469/2018 34 punktas). Kadangi tiesioginio viliojimo faktą (pasiūlymo nutraukti darbo sutartį pateikimą) įrodyti sunku ar to padaryti neįmanoma, apie žodinio arba pagrįsto bendru supratimu susitarimo buvimą teismas taip pat sprendžia iš perviliojamų darbuotojų ir konkuruojančios įmonės suderintų veiksmų, nukreiptų į darbo sutarčių nutraukimą ir naujų sudarymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-5-684/2020 56 punktas).

Byloje pateiktos darbo sutartys ir prašymai atleisti iš darbo patvirtina, kad visi aštuoni darbuotojai dirbo UAB „Ekonovus“ Alytaus padalinyje. K. M. pagal 2017 m. birželio 19 d. darbo sutartį Nr. 1809, A. R. pagal 2015 m. rugpjūčio 26 d. darbo sutartį Nr. 1282 ir G. M. pagal 2018 m. gegužės 22 d. darbo sutartį Nr. 2070 dirbo vairuotojais, pagalbiniais darbininkais. D. M. pagal 2017 m. gegužės 29 d. darbo sutartį Nr. 1780 buvo priimtas pagalbiniu darbininku, o jo prašyme atleisti iš darbo nurodytos rūšiuotojo–pagalbinio darbininko pareigos. A. V. pagal 2021 m. gruodžio 31 d. darbo sutartį Nr. 3706, E. Ž. pagal 2022 m. rugpjūčio 19 d. darbo sutartį Nr. 4144 ir M. K. pagal 2021 m. birželio 29 d. darbo sutartį Nr. 3219 dirbo pagalbiniais darbuotojais. R. S. darbo sutartyje Nr. 582 nurodytos krovėjo, o prašyme atleisti iš darbo – Alytaus padalinio pagalbinio darbuotojo pareigos.

UAB „Kauno švara“ 2023 m. spalio 19 d. pažymoje „Dėl darbuotojų įdarbinimo UAB „Kauno švara“ aplinkybių“ nurodyta, kad K. M., A. R. ir G. M. šioje bendrovėje įsidarbino vairuotojais, o A. V., D. M., E. Ž., M. K. ir R. S. – krovėjais. K. M. pradėjo dirbti 2022 m. birželio 29 d., A. V., A. R. ir D. M. – 2022 m. lapkričio 16 d., G. M., M. K. ir R. S. – 2023 m. sausio 4 d., E. Ž. – 2023 m. gegužės 24 d. Pažymoje K. M., A. R., A. V., D. M. ir E. Ž. darbo pobūdis apibrėžtas kaip mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimas bei vežimas. Tokį darbą iš pradžių atliko ir M. K. bei R. S., tačiau pažymos surašymo metu R. S. jau dirbo pakuočių atliekų surinkimo ir vežimo srityje, o M. K. šioje srityje pradėjo dirbti 2023 m. rugpjūčio 4 d., grįžęs į atsakovės bendrovę po 2023 m. gegužę pasibaigusių darbo santykių. Pažymoje paaiškinta, kad šeši darbuotojai kreipėsi dėl darbo pagal skelbimus, E. Ž. įsidarbino per Užimtumo tarnybą. Nurodyta, kad G. M. bendrovėje dirbo nuo 2023 m. sausio 4 d. iki 2023 m. kovo 13 d.; taip pat pažymėta, kad šis darbuotojas yra miręs. Prie pažymos pridėti šešių darbuotojų rašytiniai paaiškinimai, kuriuose jie patys apibūdino darbo paieškos ir įsidarbinimo aplinkybes.

D. M. paaiškino, kad jo netenkino darbo sąlygos UAB „Ekonovus“, todėl kitų darbo pasiūlymų ieškojo internete ir, radęs UAB „Kauno švara“ skelbimą, susitarė dėl darbo pokalbio. A. R. taip pat nurodė, kad darbo ieškojo dėl jo netenkinusių darbo sąlygų ir UAB „Kauno švara“ skelbimą rado internete. A. V. 2023 m. spalio 4 d. paaiškinime nurodė, kad dirbdamas pas ieškovę ieškojo kito darbo, portale „CVbankas.lt“ pamatė skelbimą dėl krovėjų, pats paskambino nurodytu telefonu ir, susipažinęs su jį tenkinusiomis darbo sąlygomis, įsidarbino. Jis taip pat nurodė kito darbo ieškojęs dėl to, kad ieškovės bendrovėje nebeliko jo darbo vietos. M. K. ir R. S. 2023 m. spalio 4 d. paaiškinimuose nurodė, kad darbo ieškojo internete, radę atsakovės skelbimus ir patys kreipęsi dėl įsidarbinimo; pasiūlytos darbo sąlygos juos tenkino. K. M. 2023 m. spalio 5 d. paaiškinime nurodė geresnio darbo ieškojęs būdamas tėvystės atostogose. Radęs skelbimą apie vairuotojo darbą Alytuje, jis paskambino, susitarė dėl pokalbio ir, pasiūlytoms sąlygoms jį tenkinant, įsidarbino atsakovės bendrovėje.

Darbuotojų paaiškinimuose nurodytas darbo paieškos aplinkybes papildo byloje pateikti duomenys apie atsakovės viešai skelbtus darbo pasiūlymus. Portalo „CVbankas.lt“ (http://cvbankas.lt/) statistikos išrašuose užfiksuoti 2022–2023 metų vairuotojų ir krovėjų darbo skelbimai, jų peržiūrų ir kandidatavimų duomenys. Tarp jų – 2022 m. birželio 17 d. ir liepos 19 d. skelbimai dėl krovėjo darbo Alytuje bei 2022 m. gruodžio 27 d. skelbimai dėl vairuotojų ir krovėjų darbo Alytuje bei aplinkinėse vietovėse. Užimtumo tarnybos darbo skelbimų archyvo išrašuose taip pat užfiksuoti vairuotojų, krovėjų ir teritorijų valytojų–krovėjų darbo pasiūlymai. Pateiktas ir bendro pobūdžio skelbimas, kuriuo kviečiama dirbti Alytuje, Kaišiadoryse ir Kaune, nurodant pareigas ir darbo užmokestį. Šie duomenys patvirtina, kad atsakovė darbuotojų ieškojo viešai, skelbdama platesniam kandidatų ratui skirtus darbo pasiūlymus. Vis dėlto vien skelbimų paskelbimas savaime nepatvirtina konkretaus darbuotojo įsidarbinimo aplinkybių, todėl šie duomenys vertintini kartu su darbuotojų paaiškinimais ir kitais byloje esančiais įrodymais. Atsakovės pateiktame straipsnyje „Alytaus rajono savivaldybėje – naujas mišrių komunalinių ir maisto atliekų vežėjas“ skelbiama apie jos paslaugų teikimo pradžią ir gyventojams pateikiama su šiomis paslaugomis susijusi informacija, tačiau konkrečių darbuotojų darbo paieškos ar įsidarbinimo aplinkybių šis straipsnis nepatvirtina.

Atsakovė UAB „Kauno švara“ į bylą pateikė 2022 ir 2023 metais naudojamų etatų sąrašus, iš kurių matyti, kad 2022 metais priimti 56 ir atleisti 54 krovėjai, priimti 30 ir atleisti 26 vairuotojai, o pateiktame 2023 metų sąraše apimamu laikotarpiu priimti 55 ir atleisti 39 krovėjai, priimti 28 ir atleisti 26 vairuotojai. Šie duomenys kartu su darbo skelbimų išrašais rodo, kad atsakovė darbuotojų ieškojo ir juos įdarbino platesniu mastu, o buvusių ieškovės darbuotojų įdarbinimas sudarė tik nežymią dalį vairuotojų ir krovėjų kaitos.

Vertindama darbuotojų paaiškinimus, teisėjų kolegija, viena vertus, atsižvelgia į tai, kad jie surašyti jau kilus ginčui ir pateikti kartu su atsakovės atlikto vidinio tyrimo rezultatus apibendrinančia pažyma. Kita vertus, juose nurodytos darbo paieškos pagal viešus skelbimus aplinkybės dera su skelbimų statistikos ir archyvo išrašais, patvirtinančiais, kad atsakovė atitinkamu laikotarpiu viešai ieškojo darbuotojų. Darbo santykių pasikeitimo eigą

taip pat atskleidžia darbuotojų prašymai atleisti juos iš darbo ir pažymoje nurodytos įsidarbinimo datos. Pažymima, kad šalys nereiškė (neprašė) darbuotojų apklausti teismo posėdyje apie rašytiniuose paaiškinimuose nurodytas aplinkybes. Byloje nėra pakankamai duomenų, kurie, vertinami kartu su kitais įrodymais, sudarytų pagrindą darbuotojų perėjimą dirbti pas atsakovę sieti su nesąžiningais jos veiksmais.

Teisėjų kolegija atsižvelgia į tai, kad keli darbuotojai pas atsakovę įsidarbino tomis pačiomis dienomis. A. R., D. M. ir A. V. pradėjo dirbti 2022 m. lapkričio 16 d., o G. M., M. K. ir R. S. – 2023 m. sausio 4 d. Pastarieji trys darbuotojai tą pačią dieną – 2022 m. gruodžio 20 d. – pateikė ir prašymus nutraukti darbo santykius su ieškove nuo 2022 m. gruodžio 30 d. Šios aplinkybės vertinamos kartu su kitais įrodymais, tačiau savaime nepatvirtina, kad darbuotojų išėjimą organizavo atsakovė. Įvertinus darbuotojų paaiškinimus apie darbo paiešką, viešus atsakovės darbo pasiūlymus ir darbuotojų kaitos duomenis, šių aplinkybių nepakanka atsakovės nesąžiningam poveikiui darbuotojų sprendimams pakeisti darbovietę pripažinti.

Ieškovės nurodoma darbuotojų profesinė patirtis ir galimybė ją panaudoti konkuruojančioje bendrovėje šios išvados nekeičia. Vairuotojų ir krovėjų darbo įgūdžiai galėjo būti naudingi atsakovei, tačiau vien darbuotojų ankstesnėje darbovietėje įgytos patirties panaudojimas naujoje darbovietėje nereiškia, kad konkurencinis pranašumas įgytas nesąžiningai. Šiuo atveju esminę reikšmę turi tai, kad nenustatyta nesąžiningų atsakovės veiksmų, nulėmusių darbuotojų perėjimą.

Įvertinusi aptartų įrodymų visumą, teisėjų kolegija pritaria pirmosios instancijos teismui, kad nėra pakankamo pagrindo pripažinti, jog UAB „Kauno švara“ nesąžiningais veiksmais paskatino darbuotojus nutraukti darbo santykius su ieškove. Taigi, kiek ieškovė šios atsakovės civilinę atsakomybę grindžia darbuotojų perviliojimu, nenustatyta viena iš deliktinės civilinės atsakomybės sąlygų – neteisėti veiksmai.

Dėl pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją civilinę atsakomybę

Pirmosios instancijos teismas nenustatė pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją civilinę atsakomybę. Ieškovė, nesutikdama su šia išvada, atsakovių veiksmų bendrumą grindžia tuo, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ nutraukė su ja sutartinius santykius, o UAB „Kauno švara“ pagal su šia atsakove sudarytas sutartis pradėjo teikti ieškovės anksčiau teiktas paslaugas. Ieškovė taip pat remiasi darbuotojų perėjimu dirbti į UAB „Kauno švara“ ir aplinkybėmis, susijusiomis su viešųjų pirkimų ginčuose taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis.

CK 6.279 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendrai žalą padarę asmenys nukentėjusiam asmeniui atsako solidariai. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad solidarioji atsakomybė gali kilti tiek dėl bendrų neteisėtų veiksmų, tiek dėl savarankiškų veiksmų, sukėlusių tą pačią žalą, kai neįmanoma nustatyti kiekvieno asmens indėlio į jos atsiradimą arba žala atsiranda tik dėl kelių asmenų veiksmų sąveikos. Solidarioji atsakomybė galima ir tuomet, kai asmenų pareiga atlyginti žalą kyla skirtingais, įskaitant sutartinės ir deliktinės atsakomybės, pagrindais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-144/2014; 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-665-969/2015). Kasacinio teismo praktikoje skiriamas subjektyvusis ir objektyvusis bendrininkavimas. Subjektyvusis bendrininkavimas nustatomas, kai keli asmenys veikia bendrai, turėdami bendrą ketinimą sukelti žalą. Objektyviojo bendrininkavimo atveju asmenys veikia savarankiškai, neturėdami tokio bendro ketinimo, tačiau kiekvieno jų neteisėti veiksmai yra būtinoji tos pačios žalos atsiradimo priežastis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-144/2014). Sprendžiant dėl objektyviojo bendrininkavimo, kiekvieno atsakovo veiksmų priežastinis ryšys su žala nėra preziumuojamas – turi būti nustatytas tiek faktinis, tiek teisinis jo veiksmų ryšys su kilusiais padariniais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-59-1075/2020 31–33 punktai).

Nagrinėjamu atveju sprendimą nutraukti sutartinius santykius su ieškove priėmė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“. Ši atsakovė buvo laikinųjų sutarčių šalis ir turėjo vykdyti jai jose nustatytus įsipareigojimus. UAB „Kauno švara“ šių sutarčių šalis nebuvo ir sprendimo jas nutraukti nepriėmė. Todėl, sprendžiant dėl atsakovių solidariosios atsakomybės, būtina nustatyti, ar UAB „Kauno švara“ neteisėtais veiksmais prisidėjo prie ieškovės nurodomos žalos atsiradimo.

Pareiga užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumą tenka perkančiajai organizacijai. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad už tinkamą VPĮ vykdymą ir pasiektus rezultatus pirmiausia atsakinga perkančioji organizacija, todėl jai nevykdant iš šio įstatymo kylančių pareigų ar jas vykdant netinkamai, neigiami padariniai tenka būtent jai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-178-469/2021 31, 32 punktai). Nagrinėjamu atveju sprendimus vykdyti pirkimus neskelbiamų derybų būdu priėmė UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, o ankstesnėse bylose konstatuoti šio pirkimo būdo pasirinkimo pažeidimai susiję su šios atsakovės, kaip perkančiosios organizacijos, netinkamu pareigų vykdymu. UAB „Kauno švara“ dalyvavimas šiuose pirkimuose ir sutarčių sudarymas savaime nesudaro pagrindo jai priskirti perkančiosios organizacijos padarytus pažeidimus.

Byloje nenustatyta, kad UAB „Kauno švara“ būtų inicijavusi ieškovės laikinųjų sutarčių nutraukimą, skatinusi UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ nevykdyti sutartinių įsipareigojimų ieškovei ar derinusi su šia atsakove veiksmus, kuriais būtų siekiama neteisėtai užkirsti ieškovei kelią tęsti paslaugų teikimą. Atsakovių sutarčių sudarymas ir jų vykdymas, nesant duomenų apie tokį bendrą ketinimą, nesudaro pagrindo pripažinti subjektyvųjį bendrininkavimą.

Pagrindo konstatuoti objektyvųjį bendrininkavimą taip pat nesudaro vien ieškovės nurodoma aplinkybė, kad, nutraukus su ja sutartinius santykius, paslaugas teikė UAB „Kauno švara“. Ši aplinkybė patvirtina paslaugų teikėjo pasikeitimą, tačiau savaime neįrodo, jog UAB „Kauno švara“ neteisėtais veiksmais prisidėjo prie ieškovės nurodomos žalos atsiradimo. UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sutartinės prievolės pažeidimas savaime nesukuria UAB „Kauno švara“ pareigos atsakyti už šio pažeidimo padarinius.

Ieškovės nurodomas darbuotojų perėjimas dirbti į UAB „Kauno švara“ taip pat nepatvirtina atsakovių bendrininkavimo. Kaip nustatyta ankstesnėje šio procesinio sprendimo dalyje, darbuotojų perviliojimas neįrodytas. Byloje nenustatyta ir to, kad jų įdarbinimas būtų atsakovių suderintų veiksmų, nukreiptų į ieškovės sutartinių santykių nutraukimą, dalis.

Ieškovės argumentai dėl laikinųjų apsaugos priemonių irgi nesudaro pagrindo kitokiai išvadai. Ieškovė nenurodė ir neįrodinėjo, kokiais konkrečiais veiksmais UAB „Kauno švara“ pažeidė teismo nustatytus apribojimus ir kaip šie veiksmai prisidėjo prie prašomų atlyginti nuostolių atsiradimo, o iš esmės rėmėsi tuo, kad, sustabdžius ankstesnių sutarčių galiojimą, atsakovės sudarė naujas sutartis. Teismo 2023 m. balandžio 4 d. nutartimi buvo sustabdytas konkrečių 2022 m. gruodžio 27 d. sutarčių galiojimas, o draudimas sudaryti naujas sutartis nebuvo nustatytas. Todėl vien naujų sutarčių sudarymas savaime nepatvirtina, kad UAB „Kauno švara“ pažeidė šia nutartimi taikytas laikinąsias apsaugos priemones. Pakartotinio pirkimo ir jo pagrindu sudarytų sutarčių neteisėtumas įvertintas pirmiau ir savaime neįrodo šios atsakovės neteisėto prisidėjimo prie ieškovės nurodomos žalos. Ieškovės nurodomi nuostoliai, patirti negalint tęsti paslaugų teikimo pagal neteisėtai nutrauktas laikinąsias sutartis, įskaitant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpį, vertintini sprendžiant dėl UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sutartinės civilinės atsakomybės.

Įvertinusi nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byloje nenustatyta nei subjektyviojo, nei objektyviojo atsakovių bendrininkavimo. Nenustačius UAB „Kauno švara“ neteisėtų veiksmų nei darbuotojų perviliojimo, nei ieškovės nurodomo bendro žalos padarymo pagrindu, nėra pagrindo taikyti šiai atsakovei deliktinę civilinę atsakomybę. Todėl pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria atmestas ieškovės

reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš UAB „Kauno švara“, paliekama nepakeista.

Pagrindo taikyti atsakovėms solidariąją civilinę atsakomybę nebuvimas nepašalina būtinybės išspręsti reikalavimą dėl UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ sutartinės civilinės atsakomybės. Šiame sprendime konstatavus šios atsakovės neteisėtus veiksmus – neteisėtą laikinųjų sutarčių nutraukimą, toliau vertinama, ar pirmosios instancijos teismas tinkamai išnagrinėjo kitas šios atsakovės civilinės atsakomybės taikymui reikšmingas aplinkybes, įskaitant ieškovės nurodomus nuostolius ir jų priežastinį ryšį su nustatytu pažeidimu.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

Šiame sprendime pripažinta, kad UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ neteisėtai nutraukė laikinąsias sutartis su ieškove, ir konstatuota šios atsakovės sutartinės civilinės atsakomybės sąlyga – neteisėti veiksmai. Tačiau vien šios sąlygos nustatymas nesudaro pagrindo tenkinti reikalavimo atlyginti nuostolius – tam būtina nustatyti likusias atsakovės civilinės atsakomybės sąlygas.

Pirmosios instancijos teismas ieškovės reikalavimą atsakovei UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ dėl žalos atlyginimo atmetė, nenustatęs atsakovės neteisėtų veiksmų ir papildomai pripažinęs neįrodytu ieškovės nurodytą nuostolių dydį. Pastarąją išvadą teismas grindė tuo, kad ieškovė neatskleidė visų paslaugų teikimo sąnaudų, todėl jos pateikti skaičiavimai ir ekspertizės aktas nepatvirtina negauto pelno dydžio. Dėl prašomų atlyginti nuostolių priežastinio ryšio su laikinųjų sutarčių nutraukimu teismas atskirai nepasisakė, taip pat neaptarė kaltės sąlygos reikšmės atsakovės sutartinei civilinei atsakomybei. Apeliacinės instancijos teismui konstatavus sutarčių nutraukimo neteisėtumą, šie klausimai turi būti išnagrinėti kartu su ieškovės nurodomų nuostolių pagrįstumu, įvertinus šalių argumentus, sutarčių nuostatas ir taikytiną teisinį reguliavimą.

CPK 327 straipsnis reglamentuoja bylos perdavimo pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo atvejus. Be kitų įstatyme įtvirtintų atvejų, pagrindas perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo konstatuotinas, jeigu neatskleista bylos esmė ir pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme (CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Sprendžiant, ar yra CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo sąlygos, turi būti atsižvelgiama į neištirtų aplinkybių apimtį ir pobūdį, įrodymų gavimo galimybes. Jeigu dėl tirtinų aplinkybių ir reikalautinų įrodymų apimties ir pobūdžio būtų pagrindas padaryti išvadą, kad byla apeliacinės instancijos teisme turi būti nagrinėjama beveik visa apimtimi naujais aspektais, tai reikštų, jog būtų pagrindas konstatuoti bylos esmės neatskleidimą pirmosios instancijos teisme kaip pagrindą perduoti bylą nagrinėti iš naujo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-446-378/2018 46–48 punktai).

Nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismo motyvai neleidžia aiškiai nustatyti, ar teismas laikė neįrodytu patį žalos, pasireiškusios negautu pelnu, faktą, ar tik jos dydį. Išvadą dėl neatskleistų sąnaudų teismas grindė UAB „Kauno švara“ paaiškinimais apie šios bendrovės vykdytą konteinerių remontą, priežiūrą, dezinfekavimą, elektroninių daviklių montavimą, gyventojų prašymų ir skundų administravimą, tačiau neįvertino, ar visas šias funkcijas ginčo laikotarpiu pagal laikinąsias sutartis turėjo vykdyti ieškovė ir kokia apimtimi jai teko jų finansavimo našta. Nepalyginus atsakovių ir ieškovės sutartinių įsipareigojimų, nebuvo pakankamo pagrindo visas UAB „Kauno švara“ nurodytas išlaidas priskirti sąnaudoms, kurias būtų patyrusi ieškovė.

Sprendime taip pat neanalizuota, kurios konkrečios ieškovės turėtos patirti išlaidos neįtrauktos į jos pateiktus skaičiavimus ir ekspertizės akte apskaičiuotas sąnaudas, ar šios išlaidos nebuvo įvertintos kitose sąnaudų grupėse ir kokią įtaką jų įtraukimas turėtų apskaičiuotam negautam pelnui. Pagal CPK 218 straipsnį eksperto išvada teismui neprivaloma, tačiau nesutikimas su ja turi būti motyvuotas. Bendros nuorodos į duomenų apie visas sąnaudas trūkumą, neįvertinus ekspertizėje naudotų duomenų ir jų santykio su ieškovės sutartinėmis

pareigomis, nepakanka ekspertizės išvadoms atmesti. Šie teismo vertinimo trūkumai savaime nepatvirtina ekspertizėje apskaičiuotos sumos teisingumo, tačiau neleidžia pripažinti pakankamai pagrįsta ir išvados dėl nuostolių dydžio neįrodymo.

Negautos pajamos, kaip atlygintini nuostoliai, suprantamos kaip realiai tikėtinas gauti grynasis pelnas, kuriuo būtų padidėjęs nukentėjusio asmens turtas, jeigu pažeidimo nebūtų buvę. Jį nustatant vertinamos tikėtinos pajamos, dėl pažeidimo sutaupytos sąnaudos ir pelno mokestis. Konkrečių išlaidų priskyrimas sutaupytoms sąnaudoms turi būti pagrįstas bylos duomenimis. Ieškovei tenka pareiga pagrįsti negauto pelno apskaičiavimą, o jį ginčijanti atsakovė turi nurodyti savo nesutikimą pagrindžiančias aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gegužės 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-113-1075/2024 58, 59, 62–64 punktai).

CK 6.249 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, jų dydį nustato teismas. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, įrodžius žalos padarymo faktą, reikalavimas atlyginti žalą negali būti atmestas vien dėl to, kad tiksliai neįrodytas nuostolių dydis. Tačiau ši taisyklė taikoma, kai tiksliai įrodyti nuostolių dydį negalima dėl objektyvių priežasčių, ir neatleidžia šalies nuo pareigos pateikti jos turimus ar galimus gauti įrodymus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. spalio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-192-1120/2024 41, 42 punktai).

Pirmosios instancijos teismas taip pat nenustatė, kokia apimtimi ir kiek laiko ieškovė būtų galėjusi tęsti paslaugų teikimą, jeigu laikinosios sutartys nebūtų buvusios neteisėtai nutrauktos, ir ar jos nurodomų pajamų negavimą lėmė būtent šios atsakovės veiksmai. Taigi, neištirtos ne vien atskiros apskaičiuoto nuostolių dydžio sudedamosios dalys, bet ir aplinkybės, reikšmingos žalos faktui bei jos priežastiniam ryšiui su nustatytu pažeidimu įvertinti.

Aptartiems klausimams išspręsti būtina nustatyti ginčo laikotarpiu galiojusių sutartinių pareigų apimtį, galimą paslaugų teikimo trukmę ir apimtį susieti su konkrečiais pajamų bei sąnaudų duomenimis, patikrinti ekspertizėje taikytas apskaičiavimo prielaidas ir išsiaiškinti trūkstamus duomenis. Taip pat būtina įvertinti prašomų atlyginti nuostolių priežastinį ryšį su atsakovės neteisėtais veiksmais ir išspręsti kaltės sąlygos taikymo jos sutartinei civilinei atsakomybei klausimą. Atsižvelgiant į neištirtų aplinkybių apimtį ir poreikį detalizuoti bei papildyti jas pagrindžiančius duomenis, šios bylos dalies nagrinėjimas apeliacinės instancijos teisme reikštų bylos nagrinėjimą iš esmės reikšminga apimtimi iš naujo. Tokiu atveju šalys netektų galimybės apeliacine tvarka patikrinti pirmą kartą nustatytų faktinių aplinkybių ir jų vertinimo, todėl būtų apribota jų teisė į apeliaciją. Atsižvelgdama į neištirtų aplinkybių visumą ir jų tarpusavio sąsajas, teisėjų kolegija konstatuoja, kad šios bylos dalies esmė neatskleista ir pagal pateiktus įrodymus jos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme. Todėl pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl nuostolių atlyginimo (ne)priteisimo iš UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ panaikinama ir ši bylos dalis perduodama pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Nagrinėjant šią bylos dalį iš naujo, pirmiausia turi būti nustatyta ginčo laikotarpiu galiojusių ieškovės sutartinių pareigų apimtis, atsižvelgiant į sutarčių sąlygas ir jų pakeitimus, už paslaugas mokėtinas atlyginimas bei šių pareigų vykdymo sąnaudų paskirstymas sutarties šalims. Taip pat turi būti nustatyta, kada pagal laikinųjų sutarčių nuostatas būtų pasibaigusi ieškovės teisė teikti atitinkamas paslaugas, jeigu sutartys nebūtų buvusios neteisėtai nutrauktos. Šiuo aspektu reikšmingos teisėtai parinktų paslaugų teikėjų faktinės paslaugų teikimo pradžios datos atitinkamose teritorijose. Nustatytas laikotarpis turi būti palygintas su laikotarpiu, už kurį ieškovė prašo atlyginti nuostolius.

Atsižvelgiant į nustatytą paslaugų apimtį ir jų teikimo laikotarpį, turi būti patikrinti skaičiavimuose taikyti paslaugų kiekiai, įkainiai ir sąnaudos, įvertintas ankstesnių laikotarpių duomenų palyginamumas su ginčo laikotarpio duomenimis. Būtina atskirti dėl paslaugų neteikimo sutaupytas išlaidas nuo išlaidų, kurias ieškovė faktiškai

patyrė ir nutraukus sutartinius santykius, bei išvengti tų pačių sąnaudų pakartotinio atskaitymo. Vertinant ieškovės ginčo laikotarpiu faktiškai suteiktas paslaugas ir jai atliktus mokėjimus, turi būti nustatyta šių paslaugų apimtis, mokėjimų paskirtis ir laikotarpis, už kurį atsiskaityta. Kartu turi būti įvertinta reali ieškovės galimybė tęsti sutartinių įsipareigojimų vykdymą ir gauti nurodomą pelną bei nustatyta, ar ir kokia prašomų atlyginti nuostolių dalis kilo dėl UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ neteisėto sutarčių nutraukimo. Teismas taip pat turi išspręsti kaltės sąlygos taikymo atsakovės sutartinei civilinei atsakomybei klausimą, įvertinęs šalių argumentus, sutarčių nuostatas ir taikytiną teisinį reguliavimą.

Nustatęs, kad reikšmingoms bylos aplinkybėms išsiaiškinti pateiktų duomenų nepakanka, pirmosios instancijos teismas turėtų svarstyti galimybę pagal CPK 179 straipsnio 1 dalį pasiūlyti šalims pateikti papildomus įrodymus, o gavęs pagrįstą šalies prašymą – išreikalauti įrodymus, kurių ji pati negali gauti. Ekspertizės aktas turi būti įvertintas kartu su kitais bylos įrodymais, patikrinus, ar eksperto išvados grindžiamos ginčo laikotarpiu galiojusias sutartines pareigas ir paslaugų teikimo aplinkybes atitinkančiais duomenimis. Prireikus išklausomi eksperto paaiškinimai, o esant CPK 219 straipsnyje nustatytiems pagrindams, sprendžiama dėl papildomos ar pakartotinės ekspertizės skyrimo. Šie nurodymai nepanaikina šalims tenkančios įrodinėjimo pareigos ir nereiškia išankstinės išvados dėl likusių atsakovės civilinės atsakomybės sąlygų ar atlygintinų nuostolių buvimo ir dydžio.

Pirmosios instancijos teismas bylinėjimosi išlaidas paskirstė atmetęs visus ieškovės reikalavimus. Šiuo sprendimu reikalavimas pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu tenkinamas, o bylos dalis dėl nuostolių atlyginimo iš UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ perduodama nagrinėti iš naujo, todėl galutinis visų reikalavimų išnagrinėjimo rezultatas dar nėra aiškus. Nors reikalavimo UAB „Kauno švara“ atmetimas paliekamas nepakeistas, šios atsakovės gynyba apėmė ir sutarčių nutraukimo teisėtumo bei prašomų atlyginti nuostolių pagrįstumo klausimus, o jos patirtos bylinėjimosi išlaidos pagal atskirus reikalavimus neišskirtos. Atsižvelgiant į reikalavimų ir juos nagrinėjant patirtų išlaidų sąsajas, visų šalių bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas spręstinas kartu, išnagrinėjus grąžinamą bylos dalį ir įvertinus tiek galutinį ginčo rezultatą, tiek išlaidų ryšį su atskirais reikalavimais. Todėl pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo panaikinama ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas perduodamas spręsti bylą iš naujo nagrinėsiančiam pirmosios instancijos teismui. Pirmosios instancijos teismui taip pat paliekamas spręsti klausimas dėl apeliacinės instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Apibendrindama išdėstytus motyvus, teisėjų kolegija ieškovės apeliacinį skundą tenkina iš dalies. Pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria atmestas ieškinio reikalavimas pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu, panaikinama ir dėl šios dalies priimamas naujas sprendimas – reikalavimas tenkinamas, pripažįstant UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ vienašalį 2013 m. spalio 24 d. sutarties Nr. 188 ir 2015 m. balandžio 21 d. sutarties Nr. 20150424/133 nutraukimą nuo 2023 m. vasario 1 d. neteisėtu. Sprendimo dalis, kuria atmestas reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, ir dalis dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo panaikinamos bei perduodamos pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Sprendimo dalis, kuria atmestas ieškinio reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš UAB „Kauno švara“, paliekama nepakeista (CPK 326 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 4 punktai, 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 4 punktais, 327 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir 331 straipsniu,

Rezoliucinė dalis

nusprendžia:

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“ ieškinio reikalavimas pripažinti laikinųjų sutarčių nutraukimą neteisėtu, ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – šį ieškinio reikalavimą tenkinti – pripažinti atsakovės uždarosios akcinės bendrovės „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ atliktą vienašalį 2013 m. spalio 24 d. Pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinosios sutarties Nr. 188, sudarytos tarp uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“, uždarosios akcinės bendrovės „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir viešosios įstaigos „Žaliasis taškas“, ir 2015 m. balandžio 21 d. Pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo ir paslaugų teikimo laikinosios sutarties Nr. 20150424/133, sudarytos tarp uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“, uždarosios akcinės bendrovės „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir viešosios įstaigos „Gamtos ateitis“, nutraukimą neteisėtu.

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“ ieškinio reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš atsakovės uždarosios akcinės bendrovės „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ ir išspręstas šalių bylinėjimosi išlaidų pirmosios instancijos teisme atlyginimo klausimas, bei šią bylos dalį perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Palikti nepakeistą Kauno apygardos teismo 2026 m. balandžio 21 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ekonovus“ ieškinio reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš atsakovės uždarosios akcinės bendrovės „Kauno švara“.

Teisėjos Rasa Gudžiūnienė
Rūta Latvelė
Alma Urbanavičienė